

národní
úložiště
šedé
literatury

Výroční zpráva Moravské zemské knihovny v Brně 2001

Moravská zemská knihovna v Brně; Kubíček, Jaromír
2002

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-383437>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 14.04.2021

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA

Výroční zpráva 2001

Výroční zpráva 2001
Moravská zemská knihovna v Brně

Redakce: Jaromír Kubíček
Technická a grafická úprava: Michaela Shejbalová

ISBN 80-7051-142-7

— ———

———— 2 |

OBSAH

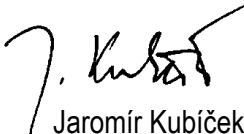
ÚVOD	5
KNIHOVNICKÉ SLUŽBY V NOVÉ KNIHOVNĚ	7
ALEPH 300 V NOVÉ BUDOVĚ A IMPLEMENTACE ALEPHU 500	18
DISLOKACE KNIHOVNÍCH FONDŮ	24
VĚDA A VÝZKUM	36
ČINNOST PODLE ÚTVARŮ	44
1. Útvar ředitele	44
2. Ekonomický odbor	46
3. Odbor služeb	52
4. Odbor automatizace a informací	56
5. Oddělení periodik	58
6. Oddělení firemních a obchodních informací	59
7. Oddělení rukopisů a starých tisků	59
8. Oddělení doplňování fondů	60
9. Oddělení zpracování fondů	60
10. Oddělení revize fondů a databází	61
11. Oddělení knihovnictví	62
12. Hudební oddělení	62
13. Oddělení zahraničních knihoven	63
14. Technické ústředí knihoven	63
PŘÍLOHY	66
Plnění výkonových ukazatelů 2001	66
Kalendárium významných událostí	71
Publikační činnost v roce 2001	76
Přehled a číslování útvarů MZK	78
Kontaktní údaje	79

ÚVOD

V březnu, dříve to byl Měsíc knihy, nyní Měsíc internetu – byla slavnostně otevřena nová budova Moravské zemské knihovny v Brně. Byla to jistě událost pro celé české knihovnictví. Myslím, že to kolegyně a kolegové tak i vnímali, když přijali pozvání na otevření knihovny a přijeli z celé republiky, ba i ze zahraničí. V průběhu roku přišlo a přijelo na prohlídku tisíce dalších knihovníků, architektů a odborníků z jiných profesí, aby si prohlédli a posoudili koncepci budovy. Přesto, že výchozí myšlenka architektů byla: „Proudy informací se klikatí za poznáním...“, projevila se snad jen v tom, že v celé stavbě nenajdete „jeden pravý úhel“, zatímco funkce pro knihovnické a informační služby jsou řešeny jednoduše a přehledně. O tom se mohli čtenáři přesvědčit již od 2. dubna 2001, tedy po čtrnáctidenním uzavření knihovny z důvodů přestěhování pracovišť knihovnických služeb.

Otevřením nové budovy bylo završeno období výstavby, které začalo 1. července 1994 podpisy v prohlášení rektorů brněnských vysokých škol a Magistrátu města Brna o potřebě moderní informační instituce, formováním požadavků a představ ze strany knihovny a výběrem studie architektů ve veřejné soutěži. A pak se stavělo. Brňané, když sledovali průběh výstavby, vyjadřovali se jednoznačně svou hantýrkou: „To valí.“

Kromě stavby probíhaly všechny činnosti knihovny po celý rok průběžně. Jejich výsledky přibližuje následující výroční zpráva. Pro každého z mých kolegů to však byl náročný rok, neboť přestěhování pracoviště bylo vždy spojeno s mimořádným úsilím i cílem, aby co nejdříve fungovaly všechny útvary pro veřejnost a nedošlo k přerušení kontinuity v doplňování i zpracování fondů apod. Za to jim upřímně děkuji.

Jaromír Kubiček

KNIVHOVNICKÉ SLUŽBY V NOVÉ KNIHOVNĚ

Činnost knihovny se projevuje především prostřednictvím jejích služeb čtenářům. Samostatným královstvím je půjčovna s největší denní návštěvností. Ve starých provozech knihovny, kdy ještě Moravskou zemskou knihovnu tvořily pro veřejnost tři samostatné knihovny – Univerzitní, Pedagogická a Technická – byla denní návštěvnost v půjčovnách téměř osm set uživatelů. Po otevření knihovny v nové budově prošlo půjčovnou na dva tisíce a v závěru roku více než tři tisíce návštěvníků denně. Takový zájem je jistě potěšitelný. Odpovídají však tomu požadované služby?

V půjčovně si čtenáři na počítačích a v soustavě klasických katalogů objednávají knihy. Vyhledávací doba se zkrátila ve srovnání s dřívější praxí o polovinu, když do hodiny by měly být knihy připravené k vyzvednutí. Sklady v budově přiléhají k půjčovně a vertikální systém knižních výtahů je dostatečně rychlý a operativní, aby žádanky jimi putovaly do příslušného poschodí skladu a s knihou zase zpět. Automatizovaný knihovnický systém ALEPH 500 je oproti před-

...na počítačích a v soustavě klasických katalogů...

chozí verzi (ke změně došlo v září 2001) dokonalejší v tom, že umožňuje vyhledávat jen takové žádanky od jednotlivých signatur, které nejsou zapůjčené. Vyhledávání a objednávání literatury je možné i prostřednictvím internetu, a to nejen podle záznamů zpracovaných do elektronického katalogu, ale také podle na-

...v samoobslužném úseku knih...

skenovaných obrázkových záznamů celého generálního katalogu všech tří dříve samostatných knihoven.

Čtenáři vyžádaná literatura je nachystána v samoobslužném úseku knih připravených k vyzvednutí. V českých knihovnách je to originální způsob řešení, který umožnil zvládnout značný nárůst požadavků čtenářů bez navýšení obsluhujícího personálu. Postup spočívá v tom, že knihy ze skladu jsou označeny jako připravené k výpůjčce a uloženy podle čárového kódu čtenáře. U těch knih, které dosud nebyly zapůjčeny elektronickou cestou, se provádí retrokonverze základních identifikačních údajů o knize do strojově čitelné podoby,

...v samoobslužném úseku knih...

takových záznamů již však nebývá mnoho. I když je oddíl připravených knih volně přístupný, může si čtenář odnést a zapůjčit jen ty publikace, které si sám objednal. V úseku připravených knih čekají nachystané výpůjčky nejvýš tři dny, při nevyzvednutí se vracejí do skladu. Evidence výpůjček je organizována tak, aby se při každé operaci vědělo prostřednictvím počítače, kde ta která kniha je – ve skladu, v půjčovně, v příručce, u čtenáře.

Kromě uskutečňování absenčních výpůjček provádí půjčovna registraci čtenářů a poskytuje informační služby. V důsledku zákona o ochraně osobních údajů došlo ke změně při uvádění rodného čísla, užívaného

...poskytuje informační služby...

dříve běžně k identifikaci žadatele. Vlivem médií bylo již o používání rodných čísel napsáno dost a knihovna od nich ustoupila přesto, že jejich zneužití ve

vypůjčným procesem by nebylo možné. Čtenář si nyní může sám zvolit libovolné identifikační heslo, umožňující mu přístup do automatizovaného systému, a je spíše kuriozitou, že často volá po návratu k rodnému číslu, které je pro něj mnohem snadněji zapamatovatelné.

Přích nových čtenářů

...provádí půjčovna registraci čtenářů...

po otevření knihovny pro veřejnost od 2. dubna 2001 byl vysloveně masový. V prvních týdnech přibývalo denně dvě stě nově registrovaných uživatelů, v celém 2. čtvrtletí to bylo v průměru sto denně a na konci pololetí již knihovna dosáhla počtu čtenářů v té výši, která bývala obvyklá ke konci kalendářního roku. Zájem o novou knihovnu se tedy projevil zejména v tomto ukazateli, ale pochopitelně se odrazil i v nárůstu absenčních i prezenčních vypůjček všech typů dokumentů.

Přesto, že přáním každého čtenáře je především odnést si potřebnou literaturu ke studiu na své pracoviště, uskuteční se více než polovina vypůjček prezenčně ve studovně. Knihovna se snaží udržet trend odborných vědeckých knihoven ve světě v tom principu, aby čtenář našel požadovanou literaturu při své návštěvě v knihovně. Již dříve to platilo o časopisech, které se nepůjčovaly mimo budovu a čtenář si v případě potřeby mohl pořídit kopii. V nové budově se tato zásada rozšířila na všechny publikace domácí produkce. Důvodem není jen jistota pro čtenáře, který při své návštěvě knihovny by měl dostat požadovanou literaturu, ale také ochrana bohemikální produkce a jejího zabezpečení k trvalému uchování. Toto se děje označením prvního výtisku od každé nové publikace jak v počítači, tak odlišením zelenou barvou štítku signatury na knize. Moravská zemská knihovna je jednou ze tří vědeckých knihoven v ČR, které mají ze zákona nárok na úplnou produkci publikací od všech nakladatelství, a to už od roku 1935. Tato zákonem daná povinnost vydavatelům neperiodických

publikací i tisku je pro knihovnu zavazující v trvalém uchování bohemikální produkce, která slouží k vědeckému využívání a studiu.

Jsme si vědomi, že mnozí čtenáři chápou prezenční funkci prvního výtisku bohemikální produkce jako zhoršení služeb, když tento výtisk není možné zapůjčit mimo knihovnu. Dostatek míst ve studovnách a moderní kopírovací technika však tato jistá negativa podstatně zmírňuje. V každé všeobecné studovně jsou dvě moderní samoobslužné kopírky, jejichž provoz zajišťuje firma, která v přízemí knihovny má ještě samostatné pracoviště s obsluhou. Je také soustavnou snahou knihovny dokupovat frekventovanou literaturu

...moderní kopírovací technika...

o další výtisky (maximálně 5 exemplářů).

...v každé z nich je 170 studijních míst...

Pro prezenční studium jsou vyhrazené všeobecné a speciální studovny. Vertikální stavba knihovny byla důvodem, že všeobecné studovny byly věcně rozděleny do tří celků, a to pro humanitní vědy, biologické vědy a techniku. Architektonicky jsou v zásadě shodné. V každé z nich

je 170 studijních míst, z toho 15 míst je vybaveno počítačem. Ve studovnách

jsou regály s volně přístupnými příručními fondy literatury, s běžným ročníkem docházejících zahraničních i domácích periodik a s výběrem kompletních řad některých frekventovaných časopisů. Příručky nejžádanější encyklopedické literatury byly ve starých provozech knihovny minimální, a tak v nových studovnách postupně čekají na své dovybavení zejména literaturou, která teprve vy-

...z toho 15 míst je vybaveno počítačem...

cháží.

Součástí humanitní studovny, která je v po-

...regály s volně přístupnými příručními fondy...

...výpůjčky určené k prezenčnímu studiu...

literatury z posledních let, který je v celém svém rozsahu (s výjimkou beletrie) přístupný pro čtenáře. Obsahuje nejen knihy určené k prezenčnímu studiu, ale všechny výtisky zahraniční i domácí produkce, pokud nejsou lokovány do jednotlivých příručních knihoven ve studovnách. Uspořádání této části skladiště je věcné podle mezinárodního desetinného třídění a ukázalo se pro čtenáře velmi praktické, neboť zde najde pohromadě nejrůznější publikace z oboru jeho zájmu. Čtenář

...volného výběru...

pokud nejsou označeny zeleným štítkem, nechat poslat prostřednictvím služby do půjčovny, odkud si je může půjčit.

Specifickou službou je doplněna také studovna biologická, kam směřují ze skladu všechny výpůjčky určené k prezenčnímu studiu. Po objednání čtenářem a jejich vyhledání ve skladu

schodí nad půjčovnou, je vstup do volného výběru.

Jde o přírůstek nové knižní

si může vybrané knihy,

...věcné podle mezinárodního desetinného třídění...

jsou požadované knihy za-
evidovány podle jména čte-
náře a připraveny na regál.
Zájemcům se vydávají přes
pult proti dokladu, aby se
zajistilo jejich vrácení. I tady
čekají na své zapůjčení
nanejvýš tři dny, resp. podle
zadání čtenáře, který je
může studovat i delší dobu.
Tato studovna je ve
srovnání s druhými

...oddělení firemních a obchodních informací...

všeobecnými studovnamí nejnáročnější na obsluhu, neboť pracovníci studovny musí knihy zaevidovat před jejich zapůjčením a následně vymazat z evidence při jejich vrácení do skladu.

Studovna technické literatury se o své prostory dělí s oddělením firemních a obchodních informací, umístěném na ochozu studovny. Zatímco v humanitní a biologické studovně jsou umístěna periodika (běžný ročník a výběr frekventovaných kompletních řad seriálů) na ochozech studoven, je běžný ročník technických časopisů k dispozici v regálech v přízemí. Původní záměr technické studovny byl širší – zahrnoval i exaktní vědy (obory neživé přírody), které však obsahuje biologická studovna. Od důsledného rozlišení biologických věd, jež v souladu s anglickým pojetím zahrnují i lékařství, od oborů geologie, astronomie apod. však bylo upuštěno, neboť technická studovna má otevírací dobu kratší, shodnou se speciálními studovnamí, a profilace fondů by se negativně odrazila v jejich přístupnosti uživatelům.

Speciální studovny tvoří oddělení firemních a obchodních informací, vázané noviny, elektronická média a staré tisky. Všechny tyto studovny jsou vytvořeny na principu referenčního systému, když služby v nich zabezpečují knihovníci, v jejichž pracovní náplni je doplňování a zpracování příslušné části knihovního fondu a poskytování odborných informací.

Oddělení firemních a obchodních informací, které svým umístěním tvoří součást všeobecné studovny technické literatury, má ve svých sbírkách normy, patenty a firemní literaturu včetně firemních časopisů a výročních zpráv. Kromě českých státních norem, které knihovna odebírá v úplnosti a průběžně sleduje jejich aktualizaci, získává také kompletní řadu německých

DIN norem, v nichž jsou často publikovány mezinárodní ISO normy. Patenty vycházejí již na CD-ROM společně s patenty jiných evropských států. Bohaté sbírky firemní literatury jsou vytvářeny nejen u příležitosti brněnských mezinárodních veletrhů, ale i aktivními kontakty s průmyslovými firmami. Pro informační činnost tohoto oddělení slouží řada odebíraných bází dat v elektronické podobě a přístupy do širších zdrojů v rámci účasti knihovny v konsorciích.

Studovna vázaných novin s 32 studijními místy je vybavena speciálním nábytkem usnadňujícím práci s velkými formáty, které jsou umístěné ve skladu na stejném poschodí. Vyhledávání požadavků k prezenčnímu studiu starších ročníků novin se děje na počkání. Součástí studovny jsou čtecí přístroje mikrofilmů, kopírovací a skenovací technika. Služby zajišťuje oddělení periodik, které doplňuje a uchovává běžný ročník těch časopisů, které nejsou vystaveny ve všeobecných studovnách. (Záměrně tvoří podlahu studovny vázaných novin marmoleum – v jiných studovnách jsou koberce – a to především proto, že starší ročníky novin se nezadržitelně rozpadají.)

...studovna vázaných novin...

Studovna starých tisků se 14 studijními místy není určena jen pro badatele rukopisů a vzácných sbírek, ale i pro zájemce o historii vzhledem k bohaté, soustavně vytvářené příruční knihovně. Zájemci se zpravidla objednávají předem, i když veškeré fondy, soustředěné ve speciálně klimatizované části skladu, jsou časově snadno dostupné. Výběr těch

nejcennějších středověkých rukopisů je postupně odborně skenován a převáděn na CD-ROM, jež slouží ke studiu náhradou za originály. K tomu slouží ve studovně příslušná počítačová technika.

Studovna

elektronických médií patří k nejvíce využívaným částem celé knihovny.

...studovna starých tisků...

Přístup do ní sice mají jen ti čtenáři, kteří uhradili vyšší roční poplatek, přesto se dá říci, že všech 23 studijních míst s počítači bývá permanentně obsazených. Důvodem je zejména volný přístup k internetu na moderních a rychlých počítačích. Součástí služeb studovny elektronických médií je proto sledování časového rozvrhu využívání jednotlivých počítačů, uživatel se může objednat na určitou hodinu, a to na dobu jedné hodiny. Po uplynutí této lhůty může čtenář pokračovat v práci na počítači jedině v tom případě, pokud není počítač žádán jiným uživatelem. Součástí studovny jsou vybrané sbírky CD-

ROMů nebo knih s přílohou elektronických zdrojů, s nimiž lze prezenčně pracovat, případně vytisknout na laserové tiskárně z libovolného počítače ve studovně.

K soustavě studoven lze zahrnout i literární kavárnu. Nejenže zde může čtenář posedět a občerstvit se, ale u kávy si může

...studovna elektronických médií...

přečíst denní tisk. Vystavování 10 titulů deníků v těchto velmi příjemných, veřejnosti bez jakéhokoliv omezení přístupných, prostorách v přízemí sledovalo i záměr nepouštět čtenáře denního tisku do speciálních studoven. Od toho chrání „kontrolní bod“, bezpečnostní služba ve 2. poschodí budovy,

kteřá nedovoluje pŕes toto mĕsto pŕenášet publikace knihovny a vpouští do studoven jen registrované čtenáře.

Knihovna je otevřena v době školního roku ve všední dny od 9 do 22 hodin ve dvou všeobecných studovnách (humanitní a biologické), půjčovna a studovna elektronických médií je otevřena od 9 do 19 hodin, ostatní studovny končí pro veřejnost v úterý, ve středu a v pátek v 16.30 hodin V sobotu jsou otevřeny dvě všeobecné studovny od 9 do 16.30 hodin.

Omezení provozu budovy po 19. hodině se ukázalo vyhovující, návštěvnost po této hodině již není tak vysoká, aby opravňovala k zabezpečování služeb v plném rozsahu. Zájem by byl o rozšíření služeb studovny elektronických médií.

Masarykova univerzita má

...literární kavárnu...

takovou studovnu se 100 počítačů s non-stop provozem a druhá největší brněnská vysoká škola – Vysoké učení technické – připravuje otevření v obdobném rozsahu, v této souvislosti se s rozšířením služeb speciálních studoven zatím nepočítá.

Knihovna byla postavena „na míru“ představám o službách, které by měla poskytovat svým uživatelům. Za splnění těchto představ a za vytvoření příjemného uživatelského prostředí byla také patřičně oceněna. Přesto jsou si knihovníci vědomi i nedostatků či dalších možností, jež by bylo třeba sledovat. Především jde o informovanost čtenářů a přístup knihovníků ve službách.

Změna knihovnického systému (z verze ALEPH 300 na 500 od září 2001) přinesla více možností. Převážná část výpůjček je objednána elektronickou cestou, což svědčí o tom, že jen velmi malé procento čtenářů nekomunikuje s počítačem. Pro zájemce jsou organizované bezplatné lekce o využívání počítačů při výpůjčním procesu, a to nejen proto, že přírůstek nové literatury od roku 2000 již není řazen do čtenářských listkových katalogů. Jsou vydávány informační letáky o tom, jak se v knihovně orientovat, hledat literaturu v elektronických katalozích, pracovat s databázemi apod. Jsme si ale vědomi, že leccos ještě k vzájemné informovanosti chybí.

Velký zájem o služby nové vědecké knihovny v Brně je potěšující. Ale tyto služby mají i své stinné stránky. Např. literatura připravená ze skladů a nevyzvednutá do tří dnů čtenářem se opět zařadí na své místo – a to jde až o 15 % takových „výpůjček“. Je to způsobeno „výukou“ čtenářů s počítačovým výpůjčním systémem, ze kterého brzy vyrostou?

Nejslabším článkem knihovny se ukázala být samoobslužná šatna. Jejich 600 různě velikých skříněk je osazeno německým systémem zámků na minci. Čtenáři často a stále ještě místo 10korunové mince používají umělohmotné žetony. Zámek se žetonem se nedá uzavřít, žeton zpět nepropadne a dalšímu uživateli po vhození mince a uzavření skříňky již nedovolí tuto odemknout. Přivolaná služba už může takovou skříňku jen vypáčit. Souběžně byla sice zavedena obslužná šatna, avšak skříňkový systém si vyžaduje řešení.

Rok 2001 přinesl mnoho zásadních změn, a to jak čtenářům, tak knihovníkům. Podařilo se sestěhovat tři dříve samostatné knihovny do nové budovy, velmi rychle zpřístupnit celou škálu služeb, otevřít tak moderní informační centrum. Je na obou stranách, aby se možnosti knihovny zdokonalovaly.

ALEPH 300 V NOVÉ BUDOVĚ A IMPLEMENTACE ALEPHU 500

Rozhodnutí o přechodu z ALEPHu 300 na ALEPH 500 padlo v MZK již v roce 1999 v souvislosti s faktickým zastavením rozvoje verze 300. Již v té době přestával tento systém vyhovovat nárokům na něj kladeným, zvyšovala se i jeho nestabilita – nutnost restartování celého systému v době provozní špičky se stávalo spíše pravidlem než výjimkou, neúplná implementace funkcí systému do www rozhraní neumožňovala poskytnout čtenářům takové služby, jaké byli zvyklí od podobných systémů očekávat. Koncem roku 2000 byla proto s podporou grantu a za výhodných podmínek, zaručených původní smlouvou sdružení CASLIN s firmou Ex Libris, zakoupena upgrade licence systému ALEPH 500. Firma Ex Libris nás ovšem zároveň upozornila, že stávající server nebude svým výkonem postačovat pro provoz ALEPHu 500.

V té době již ale bylo zřejmé, že nebude možné přejít na nový systém zároveň s přestěhováním MZK do nové budovy – práce se proto soustředily dvěma směry: prvním byla příprava starého systému na provoz v nové budově, druhým pak samotná příprava na přechod na ALEPH 500.

Díky tomu, že jsme byli v té době již třetí knihovna v republice, přecházející na tento systém, mohli jsme čerpat ze zkušeností SVK Olomouc (ALEPH 500 verze 11.5) i Národní knihovny (ALEPH 500 verze 12.2). S odpovědnými pracovníky těchto knihoven jsme se proto dohodli, že se pokusíme synchronizovat implementace nových verzí ALEPHu 500 tak, aby měly všechny tři knihovny vždy stejnou verzi systému. První verzí pro nás proto měla být verze 14.2, jejíž uvolnění bylo firmou Ex Libris přislíbeno v prvním pololetí 2001.

V prvních měsících roku však bylo prioritou připravit se na přechod systému ALEPH 300 na režim fungování nové budovy MZK. Mimo přizpůsobení struktury databází i dat samotných se nejvýraznější změny projevily zejména ve službách poskytovaných čtenářům – ti dostali k dispozici nové grafické terminály a začali si zvykat na www rozhraní OPACu. Byla proto také zahájena pravidelná školení zájemců z řad čtenářů.

Provoz v nové budově znovu potvrdil, že rozhodnutí o přechodu na ALEPH 500 bylo správné. Nárůst počtu čtenářů, kteří byli zejména v prvních týdnech odkázáni jen na ALEPH 300 a digitalizované lístkové katalogy (čtenářské katalogy ještě nebyly přestěhovány), způsobil zvýšení zátěže systému a zároveň i vystupňování problémů s jeho během.

Po započetí rutinního provozu v nové budově se oddělení automatizace mohlo začít intenzivně věnovat přípravám k přechodu na ALEPH 500. Byl objednáán nový server (Compaq Alpha DS20E). Vzhledem k tomu, že jsme se (po zkušenostech jiných knihoven i díky vysoké požadované ceně) rozhodli nevyužít služeb Ex Libris pro instalaci a konverzi systému, čekala nás spousta práce. Nejprve jsme si na starším serveru zkušebně systém nainstalovali a začali jsme se jej učit používat, konfigurovat a spravovat.

Již v březnu bylo také započato s postupnou výměnou nebo zvýšením kapacity počítačů na jednotlivých pracovištích tak, aby se všichni pracovníci mohli co nejdříve začít připravovat na práci v novém systému. Tento úkol byl ztížen omezeným množstvím finančních prostředků, které byly na tuto akci vzhledem k celkovému objemu požadovaných změn k dispozici. První provozní testy navíc odhalily nestabilitu některých starších počítačů, s jejichž využitím jsme původně počítali. Ukázalo se také, že ačkoli se podařilo téměř eliminovat nasazení starých neergonomických 14palcových monitorů ve prospěch 15palcových a 17palcových, bude v nejbližších letech vhodné zcela přejít na 17palcové monitory a rozlišení 1024x768, nejlépe ovšem v LCD provedení. Pracovníci VUT v Brně také na jaře provedli v MZK měření vyzařování některých používaných typů monitorů, které tyto naše závěry potvrdilo.

Díky kombinaci stěhování a přechodu na nový systém tak pracovníkům oddělení automatizace prošly rukama úplně všechny počítače používané v MZK.

V dubnu 2001 využily pracovnice oddělení automatizace pozvání Národní slovenské knihovny v Martině a zúčastnily se systémového školení ALEPHu 500 provedeného firmou Ex Libris. Krátce na to byla provedena první zkušební konverze dat za použití zakoupené sady konverzních programů. Protože tato konverze proběhla poměrně úspěšně, bylo možné začít s novým systémem podrobněji seznamovat další zaměstnance knihovny.

V květnu se začala pravidelně scházet pracovní skupina pro přechod na ALEPH 500, která se skládala z pracovníků zastupujících jednotlivé knihovnické činnosti. Členové této skupiny se jako první s novým systémem seznámili po koncepční i uživatelské stránce, společně řešili otázky využití nových funkcí systému a jeho nastavení i otázky optimalizace knihovnických

činností vzhledem k novému systému. Již při zavádění systému ALEPH 300 byly mnohé knihovnické procesy optimalizovány tak, aby v maximální možné míře využívaly jeho možnosti. Díky tomu, že ALEPH 500 ve verzi 14.2 již obsahoval všechny funkce, které jsme znali z ALEPHu 300, a nabízel mnohé další, ukázalo se, že není v této chvíli nutné příliš měnit již fungující procesy – ukazovalo se, že příchod systému ALEPH 500 naopak mnohé činnosti zjednoduší.

Provázanost procesů naopak znemožňovala postupný přechod jednotlivých činností – bylo zřejmé, že až na několik malých čistě bibliografických bází, budovaných vždy jen několika pracovníky, bude nutné provést přechod na nový systém v celé knihovně najednou (díky sdílení databáze čtenářů nebylo například možné otestovat přechod nejprve v ostrém provozu Rakouské a Německé knihovny). Bylo rozhodnuto, že souborný katalog KAKS, již několik let neaktualizovaný, nebude do systému ALEPH 500 vůbec převeden a jeho provoz bude ukončen s ukončením provozu ALEPHu 300.

Začátkem léta byl již stanoven pevný harmonogram pro přechod na ALEPH 500, ve kterém se počítalo s uzavřením knihovny v letním období v souvislosti s dokončením stěhování a se spuštěním ostrého provozu ALEPHu 500 dne 17. 9. 2001.

Nejdůležitějším úkolem pro členy pracovní skupiny kolem systému ALEPH 500 bylo v tomto období zaškolení ostatní pracovníky MZK do práce s novým systémem.

Zároveň probíhala instalace systému ALEPH 500 na nový server, která byla harmonizována s přechodem SVK Olomouc z verze 11.5 také na verzi 14.2. Díky koordinovanému postupu, podpoře ze strany odpovědného pracovníka SVK Olomouc a obrovskému nasazení pracovníků oddělení automatizace jsme dokázali dodržet plánovaný termín ostré konverze dat do ALEPHu 500. O to více nás zklamala zpráva, že Národní knihovna odkládá přechod na verzi 14.2 nejméně o rok, což s sebou přineslo komplikace v pozdějším období. Je ale nutno uznat, že i my jsme zažili horké chvíle, když například úpravu systému, umožňující sdílení databáze čtenářů mezi více bázemi dodala firma Ex Libris jen necelý měsíc před spuštěním ostrého provozu.

Okamžitě po ostré konverzi následovaly intenzivní testy systému a postupně se během několika dní rozběhl zkušební provoz v celé knihovně. Při

jeho zahajování byl kladen důraz především na bezproblémový běh služeb čtenářům, které také doznaly největších změn.

Novým uživatelům knihovny byla poskytnuta možnost předregistrace přes webové rozhraní ALEPHu, které samo o sobě doznalo značných změn a rozšíření. Této možnosti začali čtenáři hojně využívat již od prvního dne. Další velkou změnou bylo to, že čtenáři, kteří knihovně oznámí svou e-mailovou adresu, obdrží mailem oznámení jak o připravení objednané knihy k vypůjčení, tak i o její případné nedostupnosti, což se setkalo ze strany čtenářů s pozitivní odezvou.

Hned první den se také ukázalo, že původně zakoupený počet www licencí (50) nepostačuje zájmu čtenářů o práci s ALEPHem. Bylo proto operativně objednáno a obratem dodáno rozšíření licence o dalších 25 www uživatelů, což v 99 % pokrylo špičku čtenářského zájmu.

Díky zprovoznění ALEPHu 500 jsme mohli spustit pilotní projekt využívání studentských identifikačních karet jako čtenářských průkazů MZK. Protože Masarykova Univerzita vydává svým studentům pro tyto účely speciální ISIC karty opatřené nejen čipem, ale i kompatibilním čárovým kódem, byla spolupráce zahájena právě s ní. Pro ověření platnosti bylo využito jednoduchého validačního rozhraní, zpřístupněného na webu MU, které umožňuje při registraci čtenáře v knihovně ověřit platnost průkazu přímo v informačním systému MU. Ekvivalentní rozhraní bylo pak zprovozněno jako nadstavba nad ALEPHem pro interní potřebu těch pracovišť knihovny, které potřebují ověřovat, zda čtenářem předložený průkaz je registrován v ALEPHu jako platný čtenářský průkaz MZK. Toto opatření se setkalo s velkým úspěchem – na konci roku již bylo v ALEPHu registrováno přes 2000 ISIC karet vydaných MU.

Přechod na nový systém se však neobešel zcela bez problémů. Díky několikátýdennímu přerušení zpracování, způsobenému přechodem na ALEPH 500, se skluz ve zpracování nového přírůstku, nabraný již při stěhování do nové budovy, ještě zvětšil. Díky tomu, že prioritou při ostrém spouštění ALEPHu 500 byly služby čtenářům, dařilo se tento dluh jen obtížně zmenšovat.

Hledaly se proto cesty, jak zvýšit propustnost linky zpracování. Prvním krokem v tomto směru bylo rozhodnutí úseku věcného popisu o ukončení tvorby klíčových slov a sjednocení pravidel tvorby předmětových hesel s Národní knihovnou a Vědeckou knihovnou v Olomouci. Díky tomu se

otevřela cesta k podstatně efektivnějšímu využití všech výhod sdílené katalogizace v naší knihovně. Proto bylo také v krátké době zprovozněno napojení na bibliografické báze těchto dvou knihoven s využitím protokolu Z39.50.

Ve stejné době byl pak také zprovozněn Z39.50 server v MZK, který umožnil nejen transparentní připojení bází MZK dalším knihovnám, ale i plnohodnotné připojení katalogu MZK do Metalibu, virtuálního informačního portálu, vybudovaného v rámci projektu NKP a UK Praha Jednotná informační brána CASLIN. V té chvíli se ovšem ukázalo, že stávající počet dvou licencí Z39.50 prakticky vůbec neumožňuje tímto způsobem katalogy MZK využívat. Vzhledem k vysoké ceně licencí byl však tento problém prozatím odložen.

V ostrém provozu se také bohužel ukázalo, že systém ALEPH 500 ve verzi 14 má ve skutečnosti vyšší nároky na výkon serveru, než bylo zpočátku deklarováno firmou Ex Libris. Ačkoli se podařilo výkon aplikace do jisté míry vyladit, dá se výrazné zlepšení výkonu očekávat až na jaře 2002, kdy má být uvolněna softwarová záplata, která by měla mimo jiné optimalizovat výkon aplikace.

Po rozběhnutí rutinního provozu byly zahájeny práce na konverzi autoritních rejstříků ALEPHu 300 do tvaru UNIMARC – Authority (báze MZK10) a zprovoznění lokální read-only kopie báze národních autorit NK (MZK11). Toto dočasné řešení bude v provozu do doby, než bude v NK instalována stejná verze ALEPHu 500 jako v MZK. Přes počáteční obtíže se využívání báze národních autorit stalo v MZK rutinní záležitostí a i přes dočasné problémy s aktualizací údajů v ní uložených zvýšilo její nasazení jak kvalitu bibliografických záznamů, tak i komfort práce všech uživatelů systému ALEPH.

Na konci roku 2001 byly také zahájeny přípravné práce na převzetí fondu knihovny Britské rady v Brně do fondu MZK. Součástí převzetí fondu bylo i převzetí bibliografických záznamů. Přes nabídku českobudějovické vědecké knihovny, která už měla konverzi za sebou, jsme se po zevrubné analýze problému přiklonili k rozhodnutí provést konverzi z UKMARCU do UNIMARCU sami, s využitím volně dostupného konverzního programu UseMARCON. S oddělením zahraničních knihoven jsme se zároveň dohodli, že před postavením fondu do regálů sejmou čárové kódy celého fondu, abychom mohli prozkoumat možnosti automatické revize fondů a získali

i údaje o kvalitě převzatých údajů o exemplářích. Vlastní konverze byla naplánována na leden 2002.

Je nutno konstatovat, že nasazením ALEPHu 500 došlo k celkovému poklesu časové náročnosti při provádění většiny úkonů. Na druhou stranu mnoho věcí ještě není v systému ALEPH 500 nastaveno optimálně a můžeme očekávat v tomto směru další zlepšení.

DISLOKACE KNIHOVNÍCH FONDŮ

Do nové budovy knihovny se přemísťovaly fondy od poloviny roku 2000, kdy generální dodavatel stavby společně s dodavatelem regálové konstrukce připravil požadovaná podlaží skladištní věže a inženýring zajistil povolení na předčasné užívání této části stavby. Přesuny byly prováděny podle připraveného harmonogramu, který až na malé výjimky byl v zásadě po celou dobu prací dodržen.

Průběh stavby nové budovy Moravské zemské knihovny probíhal v plném souladu s harmonogramem výstavby, který byl dodatkem smlouvy mezi investorem a generálním dodavatelem zkrácen z původní tříleté lhůty o 6 měsíců. Kolaudační rozhodnutí stavby bylo vydáno 22. 3. 2001. Úspěch výstavby vedl k tomu, aby knihovna co nejdříve a bez časových prodlev sloužila veřejnosti v nových prostorách.

Rozsah všech fondů Moravské zemské knihovny by mohl zcela zaplnit sklady v nové budově. Protože knihovna ze zákona doplňuje v úplnosti knihy a periodika domácí produkce a má také rozsáhlé sbírky zahraniční literatury, je ve fondech knihovny poměrně vysoké procento méněobratové literatury, jež je možné již při akvizici nebo dodatečně lokovat k trvalému uložení v depozitářích. Proto se počítá kromě nové budovy s trvalým využíváním depozitářů v Hostimi pro fondy Technické knihovny a v Rozčoutkách pro všechny zbývající fondy (depozitáře v Žerůtkách se postupně uvolní). Již od června 1999 byla fyzicky ověřována frekvencí četby jednotlivých titulů časopisů ve fondu Univerzitní knihovny, z níž ty máloobratové byly postupně odváženy do depozitáře (v roce 1999 bylo takto dislokováno více než 2000 bm fondu) a obdobný postup byl prováděn od jara 2000 s časopisy Technické knihovny.

Náklady na stěhování fondů a pracovišť ze tří knihoven, jež tvořily Moravskou zemskou knihovnu (Univerzitní knihovna, Technická knihovna, Pedagogická knihovna), a společných provozů (oddělení útvaru ředitele a ekonomického odboru) nebyly pro nedostatek finančních prostředků zahrnuty do systémové dotace účelových nákladů stavby. Ministerstvo kultury však vyhovělo žádostem knihovny a přidělilo v roce 1999 částku 120 tis. Kč a v roce 2000 částku 620 tis. Kč pro zajištění služeb spojených s dislokací a stěhováním fondů.

Kromě novostavby knihovny, v níž byly soustředěny fondy a sjednocen provoz všech tří bývalých knihoven, zůstává pro knihovnické služby budova na Solniční ul. 12. V této budově je a nadále bude působit Technické ústředí knihoven a z prostor Univerzitní knihovny se sem přemístila Hudební knihovna a zahraniční knihovny (Rakouská knihovna a Německá knihovna Goethe institutu).

Technické provozy ekonomického odboru (mikrografie, knihařská a restaurátorská dílna) se přestěhovaly do nové budovy a jejich bývalé prostory na Floriánově ul. 1 se pronajmou.

Faktory ovlivňující průběh stěhování

V roce 2000 měla MZK dvě výpovědi ze stávajících prostor, a to první od Okresního úřadu na prostory v budově Žerotínovo nám. 3/5 z důvodu adaptace budovy jako sídla Krajského úřadu, druhou od BAU Holding na prostory ve 4. patře v budově Žerotínovo nám. 1/2, kde bylo pět kanceláří odboru automatizace a ekonomiky. Výpověď Okresního úřadu byla vydána 20. 7. 1999 a její naplňování mohlo být až postupné podle vzájemné dohody, výpověď BAU Holding byla dána 26. 4. 2000 a bylo jí vyhověno k datu 31. 7. 2000.

Z důvodu optimalizace provozu bylo třeba v co nejkratším možném termínu vystěhovat fondy Pedagogické knihovny a po nezbytných adaptačních úpravách přestěhovat do budovy na Solniční ul. 12 Hudební knihovnu (2. patro) a zahraniční knihovny (Rakouská knihovna, Německá knihovna Goethe institutu – 3. patro). Vystěhováním zahraničních knihoven se získaly prostory pro pracoviště dosud umístěné ve 4. patře v budově Univerzitní knihovny.

K zastavení služeb obou menších knihoven MZK (Pedagogické knihovny, Technické knihovny) došlo k datu 30. června 2000, zastavení služeb Univerzitní knihovny proběhlo k datu 19. března 2001. V návaznosti na kolaudaci novostavby (2001) bylo možné teprve v 1. čtvrtletí 2001 stěhovat do nové budovy jednotlivá pracoviště MZK. Práce se organizovaly tak, aby prostory Technické knihovny byly vyklizeny a předány k datu 31. března 2001, prostory Univerzitní knihovny k datu 31. srpna 2001.

Univerzitní knihovna od 1. 7. 2000 do 15. 3. 2001 jako jediná zajišťovala služby veřejnosti. Odvoz jejích fondů do nové budovy byl proto organizován tak, aby živé více frekventované fondy zůstaly co nejdéle v původních prostorách Univerzitní knihovny. Znamenalo to dislokaci fondů lokace 3 a drobných fondů Kn, Mas, Skř 9, X, X2 v roce 2000, zbývajících až v roce 2001 tak, aby přesun byl do 31. 7. 2001 ukončen.

Výběr a činnost pracovníků

Stěhování fondů i mobiliáře v převážné míře prováděli zaměstnanci knihovny včetně studentů na náhradní vojenské službě. V nové budově byla stálá šestičlenná skupina (5krát civilní služba a 1 vedoucí oddělení – M. Juda st.). V každé ze tří bývalých knihoven (UK, TK, PK) zajišťovali stěhování vedoucí příslušných oddělení (D. Primová, M. Juda, M. Valešová), jejichž úkolem bylo:

- informovat vedoucího knihovníka v nové budově o postupu stěhování fondů (o počátku a konci lokace),
- s pracovníky z vlastní knihovny postupně uložit knihy z regálů do přepravek, provést jejich fyzickou očistu vysavačem, naložit přepravky do auta. Na jedno auto se nakládalo 30 přepravek (o váze 15 kg), předpokládalo se převoz sedmi aut denně, tj. jedno auto po hodinovém intervalu.

Pracovníkům s určením pro novou budovu zajistil UNISTAV školení o bezpečnosti práce a MZK pro ně uzavřela pojištění proti úrazu. Koordinátory stěhování byli:

- J. Shejbalová, ředitelka odboru služeb, koordinátor ve věci dislokace a uložení knihovních fondů a personálního zajištění průběhu stěhování,
- P. Žabička, náměstek ředitele, koordinátor ve věci dislokace mobiliáře a potřebných věcných předpokladů pro budovy novostavby a Solniční.

Postup dislokace a vyklizení

Technická knihovna

	Začátek	Konec	Doprava	Odpovídá
Fondy do Hostimi		28. 2. 2001	VW, AVIA	Juda
Fondy do novostavby	15. 8. 2000	30. 10. 2000	VW – 110x	Juda
Fondy FOI	1. 11. 2000	30. 11. 2000	VW – 30x	Machátová
Katalogy	1. 2. 2001	28. 2. 2001	Pickup, VW	Rabušicová
Regály	1. 9. 2000	23. 12. 2000	AVIA	Bárta
Mobiliář	15. 1. 2001	15. 2. 2001		Bartošová

Pedagogická knihovna

	Začátek	Konec	Doprava	Odpovídá
Fondy	3. 7. 2000	21. 7. 2000	VW – 100x	Valešová
Regály	7. 7. 2000	21. 7. 2000	AVIA – 10x	Bárta
Katalogy	1. 2. 2001	28. 2. 2001	Pickup, VW	Tauwinklová
Mobiliář	7. 7. 2000	28. 7. 2000		Bartošová
Stavební úpravy	10. 7. 2000	15. 8. 2000		Pechl
LAN	10. 7. 2000	15. 8. 2000		Žabička
Instalace mobiliáře Hud. knihovny	16. 8. 2000	30. 9. 2000	AVIA – 5x	Žabička
Fondy HK	1. 8. 2000	31. 8. 2000	VW – 20x	Shejbalová
Instalace mobiliáře zahr. knihoven	16. 8. 2000	30. 9. 2000	AVIA – 5x	Žabička
Fondy ZK	15. 9. 2000	15. 10. 2000	VW – 10x	Zanášková

Univerzitní knihovna

	Začátek	Konec	Doprava	Odpovídá
Fondy do Rozčoutek		31. 7. 2001	VW	Primová
Fondy do novostavby	15. 8. 2000	31. 7. 2001	VW	Primová
Katalogy	1. 4. 2001	30. 4. 2001	Pickup, VW	Jelínková
Regály		31. 7. 2001	AVIA	Bárta
Mobiliář	1. 4. 2001	31. 7. 2001		Bartošová

Soubor údajů o fondu

Pro získání informací o charakteristikách stěhovaného fondu byly provedeny předběžné výpočty získané měřením a úvahami o využívání fondů v absenčních i prezenčních službách. Jednotlivé knihovny MZK tvoří následující fondy určené k přestěhování do nové budovy.

Technická knihovna

Formát	Rozsah bm	Místo určení
Malý bez (do 26 cm)	3300	8. podlaží L
A (do 35 cm)	1000	8. podlaží L
B (nad 35 cm)	15	8. podlaží L
Čsp. m. f.	400	4. podlaží L
Čsp. A	600	4. podlaží L
Fir. lit.	200	7. podlaží P
Patenty	170	7. podlaží P
Normy Č–N	200	7. podlaží P
Celkem	5885	

Pedagogická knihovna

Formát	Rozsah bm	Místo určení
A (do 18 cm)	200	3. podlaží L
bez (do 25 cm)	1800	3. podlaží L
A (do 38 cm)	400	3. podlaží L
Š	90	3. podlaží P
Časopisy	300	4. podlaží L
Celkem	2790	

Univerzitní knihovna

Formát	Rozsah v bm	Místo určení
S (do 12 cm)	21	8. podlaží P
1 (do 20 cm)	3100	8. podlaží L
2 (do 25 cm)	6000	přízemí P, L
3 (do 28 cm)	2000	7. podlaží P
4 (do 36 cm)	900	3. podlaží P
X (do 25 cm)	550	8. podlaží P
X2 (do 31 cm)	160	8. podlaží P
Mas	15	8. podlaží P
Kn	13	8. podlaží P
Rp	12	1. podzemní podlaží P
Skř 9A	40	8. podlaží P
Skř 17 (Mf)	20	2. podlaží, č. 207
Mapy	5 mp	8. podlaží P
Nov	550	2. podlaží L
Desky	2500	4. podlaží P, L
D	90	6. podlaží, č. 607
Bibliofilie	70	1. podzemní podlaží L
Z	20	1. podzemní podlaží L
ST	3000	1. podzemní podlaží L
Celkem	19 061	

Celkem představují fondy MZK 26 450 bm, které se stěhovaly do nové budovy. Z UK se do depozitáře v Rozčoutkách přemístilo 5 210 bm časopisů a z TK se do depozitáře Hostim přemístilo 1 600 bm časopisů.

Uložení fondů ve skladech nové budovy

- 8. podlaží L** **TK, f. knih (bez ozn., A, B)**
- 7 polic na metru (hl. 25 cm) po 30 cm ve dvou třetinách plochy
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm ve třetině plochy
 - přesun se týkal 3000 m
- 8. podlaží P** **UK, f. Skř 9A, Mp, X, X2, Kn, Mas, Rp**
- 1. řada u stěny vedle výtahů 6 polic na metru (hl. 25 cm)
uložení pro: Skř 9, Mp (50 bm materiálu)
 - 1.–3. dvojřada od výtahů 7 polic na metru (hl. 25 cm) po 30 cm
uložení pro: X (550 bm)
 - 4. dvojřada od výtahů 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
uložení pro: X2 (160 bm)
 - 5.–13. dvojřada od výtahů 7 polic na metru (hl. 25 cm)
uložení pro: rezerva
 - jednostranný regál u stěny 7 polic na metru (hl. 25 cm)
uložení pro: Kn, Mas, Š
- 7. podlaží P** **TK, oddělení FOI**
- 5 polic na metru (hl. 25 cm) po 40 cm
 - přesun se týkal 450 bm (patenty, normy, FL)

- 7. podlaží L** **UK, f. 3**
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
 - přesun se týkal 2000 m polic materiálu
- 6. podlaží L, P** **UK, f. 1**
 - 9 polic na metru (hl. 20 cm) po 25 cm
 - přesun se týkal 3500 m
- 5. podlaží L, P** **neumístěno (rezerva pro časopisy)**
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
- 4. podlaží L** **TK, f. ČA, ČB**
PK, f. AC, C, NC, IČ, IIČ, IIIČ celkem 800 bm
UK, první začátek časopisů (desky)
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
- 4. podlaží P** **UK, f. desky (časopisy)**
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
- 3. podlaží L** **PK, f. A, bez ozn., N, Š**
 - 7 polic na metru (hl. 25 cm) po 30 cm
 - přesun se týkal 2400 bm
- 3. podlaží P** **UK, f. 4**
 - 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
 - přesun se týkal 900 bm
- 2. podlaží L** **UK, f. NOV**
 - 3 police na metru (hl. 35 cm) po 65 cm
 - 1 police na metru (hl. 25 cm) – hlavní police
 - přesun se týkal 550 bm
- 2. podlaží P** **volný výběr**
 - 5 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
 - přírůstek knih vydaných v r. 1998 až po současnost

- 1. podlaží L, P** **UK, f. 2 (pro rezervu)**
 - 7 polic na metru (hl. 20 cm) po 30 cm
- přízemí L, P** **UK, f. 2**
 - 7 polic na metru (hl. 20 cm) po 30 cm
 - přesun se týkal 6000 bm
- 1. p. podlaží L** **UK, f. ST, R**
 - tresor, standardní regály, 6 polic na metru (hl. 25 cm) po 35 cm
 - zbývající část kompakty, 6 polic na metru
 - podél stěny schodiště Mollova sbírka map
 - přesun se týkal 1600 bm ST, 180 bm R
- 1. p. podlaží P** **D, Z, Bibliofilie**
- 2. p. podlaží L, P** **rezerva**

Schéma využití skladů nové budovy

Podlaží	Vlevo	Střed	Vpravo
8.	TK knihy		Dílčí fondy
7.	3	-	FOI
6.	1		1
5.	3	-	
4.	Časopisy PK, TK	El. media 4. odb.	Časopisy UK
3.	PK knihy	-	4
2.	Noviny	E periodika	Volný výběr
1.	2	-	2
přízemí	2	Kancelář 3.4	2
1. podzemní	Tresor	-	D, Z, Bibliofilie
2. podzemní		-	

Dislokace pracovišť

Společné úkoly	Termín	Zajistí	Odpovídá
Vytipovat stávající inventář k přenosu na nové pracoviště – z toho požadavky na „těžkotonážníky“	31. 10. 2000	Vedoucí odd. resp. pracovník odpovědný za inventář	Žabička
Inventární seznamy s rozlišením potřeby předat EO	15. 11. 2000	Žabička	Bartošová

Přesunutí pracovišť	Kam	Termín	Zajišťovali	Odpovídal
10	Sol. 12	20. 7. 2000	Zanášková	Žabička
8	Sol. 12	31. 7. 2000	Studeníková	
13.1–2	Sol. 12	31. 7. 2000	Valešová	
5.1–2; pokladna	Kou. 1	31. 7. 2000	Sapáková	
5.1	NB	15. 1. 2001	Sapáková	
12.1–4	NB	28. 2. 2001	Rabušicová	
3.1–3	NB	Duben 2001	Jelínková	
1; 2.1–2	NB	Duben 2001	Peichl	
5.2	NB	Duben 2001	Sapáková	
9	NB	Červen 2001	Vobr	
4.1–4	NB	Červenec 2001	Shejbalová	
6	NB	Červenec 2001	Chlupová	
2.3	NB	Říjen 2001	Peichl	

S přípravou na stěhování knihovních fondů do nové budovy probíhala aktualizace knihovního fondu, a to už od roku 1998. Spočívala zejména ve vyřazování duplicitních a neprofilových knihovních sbírek, a to především u seriálových publikací, ale také ve fondech ostatních dokumentů. Celkový stav knihovního fondu klesal přesto, že přírůstek nové literatury byl průběžně doplňován. Podstatné změny v přírůstku nastaly v roce 2000, kdy se do fondu Pedagogické a Technické knihovny doplňovala jen kontinuální díla, zvláště seriály. O tom svědčí statistické údaje podle sbírek v jednotlivých letech.

1998	MZK	UK	TK	PK
Celkový stav	3 731 597	2 194 452	1 215 181	321 964
Knihy a periodika	2 964 214	2 072 490	571 514	320 210
Ostatní dokumenty	767 383	121 962	643 667	1 754

1999	MZK	UK	TK	PK
Celkový stav	3 713 460	2 211 377	1 180 434	321 649
Knihy a periodika	2 957 618	2 085 824	551 903	319 891
Ostatní dokumenty	755 842	125 553	628 531	1 758

2000	MZK	UK	TK	PK
Celkový stav	3 670 916	2 230 024	1 134 279	306 613
Knihy a periodika	2 916 539	2 101 659	510 029	304 851
Ostatní dokumenty	754 377	128 365	624 250	1 762

2001	MZK
Celkový stav	3 688 793
Knihy a periodika	2 923 155
Ostatní dokumenty	765 638

Celkový pokles knihovního fondu se v roce 2001 zastavil, když jeho přírůstek byl 21 476 jednotek a úbytek o něco méně, jen 17 018 jednotek.

V přípravě na přesun fondů do nové budovy probíhala v částech Univerzitní a Technické knihovny také dislokace periodik. Ve fondu Univerzitní knihovny bylo u každého titulu ve skladu posuzováno, zda se přesune do skladů v nové budově nebo do mimobrněnského depozitáře. Je skutečností, že provenience zahraničních periodik z posledních padesáti let převažovala z tehdejších lidově demokratických zemí, jejichž využitelnost se stala minimální. V letech 1999–2001 bylo do depozitáře v Rozčoutkách vyvezeno 5 210 m takových seriálů a jejich obratovost je velmi nízká. V Technické knihovně bylo obdobným způsobem posuzováno u každého

titulu lokační určení pro novou budovu nebo depozitář. Především u tohoto fondu bylo názorně vidět, jak knihovna od roku 1975 přerušovala odběr zahraničních titulů z finančních důvodů, a protože obratovost fondů technické literatury je převážně jen z posledních deseti let, byly ročníky do roku 1990 a zastavené tituly odvezeny do depozitáře v Hostimi.

V roce 2001 již nejsou sledovány jednotlivé fondy, z nichž MZK do té doby ve třech různých budovách působila. I když např. časopisy, které odebírala dříve Technická knihovna, se nadále připisují na stejnou signaturu, je již společné oddělení doplňování seriálů pro všechny fondy a přírůstek je proto uváděn jen celkový v jednom ukazateli. I tímto interním knihovnickým procesem zpracování knihovních fondů došlo ke skutečné integraci knihovny.

VĚDA A VÝZKUM

Programy Ministerstva kultury ČR – Odbor umění a knihoven

Veřejné informační sítě knihoven (VISK)

VISK 2

Mimoškolní vzdělávání knihovníků: MZK v Brně

řešitelka Mgr. Jana Nejezchlebová

Program VISK 2 v roce 2001 byl vypsán na vzdělávání pracovníků v knihovnách. Moravská zemská knihovna v Brně ve Výukovém centru (počítačové učebně, vybudované z programu VISK 2 v roce 2000) prováděla výuku kurzů počítačové gramotnosti. Výukové centrum (učebna) je vybaveno patnácti počítači pro posluchače a jedním počítačem s tiskárnou a data-projektorem pro lektora. Posluchači byli knihovníci z veřejných knihoven jižní Moravy, lektori byli specialisté z počítačových firem, vysokých škol a MZK. V nabídce bylo všech 7 modulů podle ECDL. Na závěr každého kurzu zpracovávali účastníci test a na vyžádání bylo absolventům kurzu vydáváno osvědčení.

Celkem bylo v roce 2001 provedeno 22 kurzů s počtem 358 vyučovacích hodin a zúčastnilo se jich 339 posluchačů.

VISK 5

Zpřístupnění starých obrazových katalogů: MZK v Brně

řešitel ing. Petr Žabička

Hlavním cílem projektu bylo dokončení skenování generálních jmenných katalogů Moravské zemské knihovny naskenováním katalogů ZI (1899–1950) (51 977 lístků) a ZII (1951–77) (179 138 lístků) bývalé Technické knihovny a jejich zveřejnění na internetu. S tím souviselo dotvoření nástrojů pro zpřístupnění katalogů na internetu a pro jejich další správu.

Důležitost digitalizovaného katalogu MZK se projevila v dubnu 2001, kdy se MZK stěhovala do nové budovy a asi měsíc nebyly přístupné čtenářské lístkové katalogy. V té době vzrostla využívanost katalogu až na 10 tis. vyhledaných lístků denně.

VISK 6

Nejvzácnější české a středověké rukopisy MZK

řešitel PhDr. Jaroslav Vobr

V programu „Memoriae Mundi series Bohemica“ v roce 2001 přistoupila MZK k prezentaci nejvzácnějších českých a středověkých rukopisů ze svého kmenového fondu. Tyto rukopisy jsou veřejnosti téměř neznámé, protože byly nově získány v průběhu 20. století. Výběr titulů byl zdůvodněn zejména jejich významovou textovou hodnotou.

- Rkp 9: Extrakt Hystoryi o Walkach Nydrlandskych a Francauskych. Z Kasspara Ens Latinského Sskrybenta vyňaty od Adama Trajana Beneschowskeho Léta 1624. Papírový rukopis, vazba z lat. perg. rukopisu ze 14. stol.
- RKP 57: Český biblický rukopis – žaltář s biblickými kantikami a církevními hymny breviáře – z konce 15. století v původní gotické vazbě z kapitulní knihovny v Mikulově.
- RKP 59: Sborník evangelických písní, opsaný v roce 1799. Papírový rukopis.
- RKP 61: J. A. Komenský: Zpráva a naučení o kazatelství. Papírový rukopis z r. 1807.
- RKP 84: Der Neusohler Cato. Německý sborník děl poučně zábavné literatury z děl 1452–55. Papírový rukopis.
- RKP 156: Český lékařský sborník z roku 1503. Papírový rukopis.

Rukopisy byly zdigitalizovány firmou Albertina icome Praha. AiP používá standardizovaná, mezinárodně uznávaná pravidla tvorby SGML dokumentů s využitím základních definic HTML. K jednotlivým titulům byly zpracovány odborné charakteristiky. Výsledné CD-ROMy umožňují jednoduché zpřístupnění a lze je prostřednictvím sítě internet prezentovat v mezinárodním měřítku.

VISK 7

Mikrofilmování regionálních novin a časopisů

řešitelka Mgr. Radka Chlupová

Cílem projektu bylo ochranné mikrosnímkování. To je nezbytnou činností současných knihoven, které mají konzervační charakter. Mikro-

snímkování umožňuje uchování historických fondů a zároveň studium a vědecké bádání v těchto fondech. Mikrofilm má také nezastupitelnou funkci v oblasti archivace dokumentů, v prostoru na uskladnění a manipulace. Úkolem projektu bylo nasnímat 6 titulů – Hesperus, Týdeník, Akord, Index, Moravský národní list, Tagesbote – ve třech kopiích – archivní, matriční a uživatelská. Při výrobě mikrofilmů jsme se řídili výrobními parametry danými doporučenými normami ISO.

V nové budově MZK byla vybudována specializovaná studovna novin, vybavená čtecími přístroji na mikrofilmy a kopírovacím strojem CANON pro zpětné kopírování. Zde jsou čtenářům zpřístupňovány nasnímané tituly novin na mikrofilmech.

VISK 9

Kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit

společný projekt s NKP, řešitel PhDr. Zdeněk Bartl, za MZK ing. Petr Žabička

Základním cílem projektu bylo vytvořit infrastrukturu pro kooperativní tvorbu, využívání a sdílení souboru národních autorit mezi NK a MZK. V roce 2001 se podařilo převést soubor autorit z ALEPH 300 do formátu UNIMARC – autority. Dalším zdrojem údajů pro národní autority bude databáze REGO, kterou buduje MZK ve spolupráci s VK Olomouc. V průběhu podzimu byla vytvořena báze jmenných autorit v ALEPH 500 (báze MZK10) a poté poprvé naimportována lokální kopie báze národních autorit (báze MZK11).

Byla zřízena čtyři pracoviště, která se intenzivně věnovala pročišťování autoritních rejstříků. Přes postupně odstraňované nedostatky v systému ALEPH 500 se podařilo do konce roku projít třetinu záhlaví a harmonizovat je se záhlavími báze národních autorit. Na výsledky tohoto projektu naváží další projekty, ale i běžný provoz linky zpracování v následujících letech.

Česká knihovna

Již 3. ročník projektu zahrnoval pro MZK – Technické ústředí knihoven úkol zajistit nabídku a distribuci publikací nové české knižní produkce. Literární rada při MZK sestavila nabídkový seznam ze 161 titulů původní

české literární tvorby od 37 nakladatelství. Na základě finančního limitu (knihovny působící v obcích do 1 000 obyvatel 3 tis. Kč, ve větších obcích 4 tis. Kč) si knihovny objednaly 16 848 publikací za 2 400 tis. Kč, které byly průběžně po jejich vydání rozepisovány. Vzhledem k tomu, že nakladatelé do 31. 12. 2001 nedodaly všechny nahlášené tituly, byla nevyčerpaná částka 500 tis. Kč převedena do rezervního fondu MK a pro stejný účel bude využita v roce 2002. Projekt byl administrativně náročnější oproti předcházejícím ročníkům a je třeba docílit zásady, aby se k nevydaným titulům v daném roce již dodatečně nepřihlíželo.

Věda a výzkum v r. 2001

VaV 2000–2004

Digitalizace nejvzácnějších rukopisů z fondů MZK

řešitel PhDr. Jaroslav Vobr

V rámci pětiletého programu „Memoriae Mundi series Bohemica“, jehož cílem je postupné vytváření digitálních kopií nejcennějších středověkých bohemikálních rukopisů vybraných institucí České republiky, je zpracován soubor 28 titulů, vybraných k digitalizaci v MZK, které patří k vrcholům středověkého umění u nás.

V roce 2001 byly zdigitalizovány:

- Mk 2: Starý zákon „mikulovský větší“ z pol. 15. století,
- Mk 102: Husitský teologický sborník z r. 1419,
- R 394: Breviář probošta Vítka z r. 1342,
- R 600: Antifonář královny Alžběty Rejčky z r. 1317.

Práce zajistila firma Albertina icome Praha, která používá standardizovaná, mezinárodně uznávaná pravidla tvorby SGML dokumentů s využitím základních definic HTML. Výsledné CD-ROMy jsou ve dvou kvalitách (Excellent Quality a User Quality), umožňují jednoduché zpřístupnění a lze je prostřednictvím sítě internet prezentovat v mezinárodním měřítku.

VaV 2000–2004

Zpřístupnění fondů velkých českých knihoven: MZK v Brně

řešitelka Mgr. Marie Valešová

Předmětem probíhajícího projektu je retrokonverze knihovního fondu bývalé Pedagogické knihovny MZK, která se nejvíce specializovala na vědní obory pedagogika a psychologie včetně dalších jim příbuzných vědních disciplín. Pedagogická knihovna sloužila již od svých počátků jako knihovna pro studenty pedagogických a psychologických oborů vysokých škol a také pro další vzdělávání pedagogů. Fond knihovny dosáhl více než 325 tis. svazků.

Prvním cílem projektu bylo naskenování jmenného služebního katalogu do r. 1994 včetně a následné zveřejnění tohoto katalogu. Druhým cílem je doplnění české knižní produkce o ty záznamy, které nebyly zahrnuty do souborného katalogu, ale jsou obsaženy v katalogích MZK. V druhém roce projektu se pracovalo se záznamy titulů, které byly vydány v ČR v období 1901–85.

VaV 2001–2002

Postupná retrospektivní konverze katalogu fondu starých tisků MZK v Brně do digitální podoby ve formátu UNIMARC

řešitel PhDr. Jaroslav Vobr

Při zpracování projektu byly sledovány tři cíle. Zpřístupnit elektronickou cestou výběr nejvýznamnějších stran z publikace, jež usnadní badateli základní orientaci v díle (titulní list, explicit, případně obsah), zachytit jedinečné identifikační údaje (záznamy o vlastnictví, marginálie apod.) a fotografickou identifikací zvýšit zabezpečení vzácných fondů. Proces probíhá tak, že je zpracován bibliografický záznam, je vytvořena fotodokumentace, snímky jsou opatřeny metadaty a všechny tyto údaje jsou propojeny a zpřístupněny.

Projekt předpokládá, že knihovna obohatí dosavadní způsob bibliografického popisu cestou digitální fotografie a zpracuje návod, jak i v knihovnách lze zajistit vyšší účinnost ochrany knihovních fondů na příkladu nejcennějších sbírek.

VaV 2001–2002

Knížní fondy – mikroklima a způsoby jeho ovlivňování v depozitářích

řešitel Svatopluk Ryška

Předmětem projektu je sledování změn mikroklimatu ve skladišti a trezoru starých tisků v nové budově po přestěhování a možnost operativně reagovat na změny.

MZK se v roce 2001 stěhovala do nové budovy. Před přestěhováním fondů a po jeho nastěhování se sledovala a upravovala teplota, vlhkost a výskyt mikroorganismů. Provádělo se:

- vyšetření kontaminace ovzduší sedimentační metodou v původním umístění,
- vyšetření stěrů z vybraných knih – podchyceny všechny typy vazeb,
- vyšetření kontaminace ovzduší sedimentační metodou v novém umístění,
- sedimentační metodou a pomocí aeroskopu bylo vyšetřeno ovzduší po havarijním vyplavení nových prostor.

Bylo zjištěno, že ve skladu starých tisků a v trezoru v nových i starých prostorách byla jen velice nízká kontaminace ovzduší. Jen výjimečně byly zachyceny kvasinkové organizmy nebo sporulující bakterie. Spektrum zachycených druhů vláknitých mikroskopických hub (plísňí) je velice široké.

Bude nutno pokračovat v monitorování mikrobiologické situace v nových prostorách a dále sledovat dominantní kontaminantu, která se objevila v souvislosti s havarijním zavlhnutím.

Grantová agentura ČR

GAČR 2001–2003

Noviny a časopisy České republiky 1650–2000

řešitel Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.

Rok 2001 byl rokem zahájení projektu a spočíval v převedení katalogů periodik Národní knihovny ČR a Knihovny Národního muzea do strojem čitelné podoby. Záznamy byly získány od knihovny Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, zpracovány podle mezinárodních standardů do

automatizovaného knihovního systému ALEPH a katalog byl zpřístupněn na stránkách MZK na webové adrese <http://www.mzk.cz/>. Databáze takto vytvářeného souboru periodik není chronologicky ani věcně omezená a umožňuje vyhledávání podle názvu, místa vydání každého titulu.

V listopadu byly zpracovány výstupy podle okresů a ty byly zaslány státním okresním archivům a okresním muzeím v českých krajích s žádostí o doplnění. Výsledkem je asi 40 % úspěšnost ze 72 organizací. Z těchto výsledků se formuje program pro rok 2002, který bude spočívat ve výzkumu regionálních institucí.

Programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Informační zdroje pro výzkum a vývoj (LI 2000–2003)

LI00047

Firemní a obchodní informace

řešitelka PhDr. Martina Machátová

Projekt spočívá v získání nových periodik a databází z oblasti ochrany průmyslového vlastnictví, standardizace a obchodu. Navazuje na dosavadní mnohaletou práci s normami, patenty a firemní literaturou v Moravské zemské knihovně. Rozšířením informačních zdrojů sleduje MZK dva základní cíle: podpořit aplikovaný výzkum a zvýšit povědomí o důležitosti ochrany průmyslového vlastnictví a standardizace především v podnikové sféře. V nové budově MZK je vybudována studovna firemních a obchodních informací, kde uživatelé najdou na jednom místě soustředěny všechny odpovídající informační zdroje v tištěné i elektronické podobě a mohou konzultovat se specialistou. Tím se přispělo ke zkvalitnění služeb čtenářům.

LI00048

Databáze JADE

řešitelka RNDr. Blanka Sapáková

Tento projekt zajišťuje přístup do interdisciplinární bibliografické databáze JADE, která zahrnuje přes 50 tis. titulů seriálů a databáze článků z 15

tis. německých a anglických časopisů s více než 24 mil. článků. Databáze je doplňována ze čtyř zdrojů: z British Library, Periodical Contents Index, z mezinárodní bibliografie časopisů a z nakladatelství Elsevier a Springer. JADE je zpřístupněna pomocí document delivery JASON v Univerzitní knihovně v německém Bielefeldu.

Výsledky projektu jsou hojně využívány MMVS a to i dalšími knihovnami ČR.

LI00049

Informační centrum pro analytickou chemii

řešitelka Mgr. Hana Rabušicová

Projekt zajistil vytvoření informačního centra pro analytickou chemii. Soubor 19 zahraničních periodik umožňuje sledovat v dostatečné šíři vybraný obor. Projekt vznikl na základě požadavků z řad odborné veřejnosti, který je spojen jednak s průmyslem v regionu a zejména s výzkumnými pracovišti na fakultách brněnských vysokých škol a ústavech Akademie věd ČR.

Vznik informačních center odpovídá trendům ve vědě a technice obecně a otevřené Informační centrum pro analytickou chemii MZK respektuje významnou tradici analytické chemie v Brně.

LI01018

Informační zdroje pro STM a nástroje pro jejich zpřístupňování (STM = Science, Technology, Medicine)

společný projekt s STK Praha, řešitel ing. Martin Svoboda, za MZK ing. Petr Žabička

Výsledkem projektu bude vybudování jednotné terciální databáze zdrojů informací dostupných v ČR pro oblast STM s možností rozšíření i na další zdroje ve světě z této oblasti. Projekt volně navazuje na projekt LI200028 „Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd“.

V rámci projektu získala MZK přístup k produktu METALIB, provozovanému v rámci projektu NKP a UK „Jednotná informační brána“.

ČINNOST PODLE ÚTVARŮ

1. Útvar ředitele

V průběhu roku byly vytvářeny organizační podmínky pro činnost knihovny. Při transformaci státních vědeckých knihoven na vyšší územně správní celky zůstala Moravská zemská knihovna ve shodě s knihovním zákonem č. 257/2001 Sb. nadále zřizována Ministerstvem kultury ČR. K datu 1. 1. 2001 nabyl platnosti nový organizační řád, který ve své podstatě zrušil tři dosavadní knihovny tvořící složky MZK a nová organizace byla vytvořena s ohledem na zajišťování veškerých činností v nové budově. Současně byly zahájeny práce na změně statutu a přípravě nových vnitřních směrnic knihovny.

Těžiště organizačních prací spočívalo v dokončování novostavby. Kolaudační rozhodnutí bylo vydáno 22. 3. 2001, slavnostní otevření knihovny proběhlo 29. 3. 2001 a pro veřejnost byla knihovna zpřístupněna od 2. 4. 2001.

Útvar se podílel na řešení výzkumného úkolu Grantové agentury ČR Noviny a časopisy ČR 1650–2000 a na těchto projektech a programech: VISK 5 – zpřístupnění generálních katalogů jejich digitalizací, VISK 9 – kooperativní tvorba a využívání souborů národních autorit, LI01018 – vytvoření portálu k informačním zdrojům.

Personální vývoj

Během roku 2001 odešlo z MZK 25 zaměstnanců a 29 nových bylo přijato (včetně důchodců). Skutečný průměrný přepočtený stav zaměstnanců byl 175.

Věkový průměr činil cca 45 let.

V roce 2001 MZK obdržela vyšší příděl mzdových prostředků na platy než v roce 2000, proto se průměrný výdělek proti r. 2000 zvýšil. Průměrná měsíční mzda z limitu v roce 2001 činila 10 781 Kč. V tomto roce došlo ke zvýšení průměrné nominální mzdy o 377 Kč.

Mzdy, zaměstnanci a inflace v porovnání s rokem 1999

	1999	2000	2001
počet zaměstnanců (přepočtený)	176	176	175
průměrná mzda (měsíční)	10 423	10 404	10 781

	1999	2000	2001
index počtu zaměstnanců	100	100,0	99,4
index mezd	100	99,8	103,4
index míry inflace	100	103,9	108,8

2. Ekonomický odbor

Ve schváleném rozpočtu na rok 2001 obdržela MZK příspěvek na provoz ve výši 50 623 tis. Kč. Na dokončení stavby nového objektu MZK byla uvolněna individuální investiční dotace ve výši 5 371 tis. Kč a systémová investiční dotace ve výši 25 285 tis. Kč.

V průběhu roku 2001 bylo provedeno 15 rozpočtových opatření, kterými byly přidělovány jednak provozní prostředky na částečnou úhradu provozních nákladů nového objektu MZK a jednak účelové investiční a neinvestiční prostředky na 16 programových projektů, z toho 5krát VISK (Veřejné informační služby knihoven), 3krát MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), 1krát GA ČR (Grantová agentura ČR), 4krát VaV (Věda a výzkum), 1krát kulturní aktivity (Česká knihovna) a 1krát restaurování movitých kulturních památek (Rajhrad).

Neinvestiční a investiční dotace

Mimo schválený rozpočet byly v průběhu roku uvolněny neinvestiční účelové prostředky ve výši 5 371 tis. Kč a investiční účelové dotace v objemu 1 957 tis. Kč.

Přehled poskytnutých dotací k 31. 12. 2001 (v tis. Kč)

druh dotace	neinvestiční	investiční systémová	investiční individuální
nový objekt MZK	55 994	25 285	5 371
VISK	1 476	1 482	
MŠMT	2 202	0	
GA ČR	448	0	
VaV	1 213	475	
kulturní aktivity	2 100	0	
restaurování mov. pam.	1 300	0	
dotace celkem	64 733	27 242	5 371

Přidělené prostředky ze státního rozpočtu byly plně vyčerpány v souladu s podmínkami poskytnutí dotace, která byla snížena o 500 tis. Kč z důvodu převodu této částky do rezervního fondu MK ČR.

Vyhodnocení výnosů (v tis. Kč)

Celkové výnosy

položka	skutečnost	% k celkovým výnosům
výnosy z vlastní činnosti	6 872	9,35
ostatní výnosy	1 983	2,69
dotace	64 733	87,96
celkem	73 588	100,00

Výnosy z vlastní činnosti

položka	skutečnost	% k vlastním výnosům
fotoslužby	625	9,09
publikace	80	1,16
ztráty a bloky	1 450	21,10
rešerše	18	0,26
MMVS	405	5,89
pronájmy	107	1,56
TÚK (vč. nákladů)	4 186	60,91
celkem vlastní	6 872	100,00

Ostatní výnosy

položka	skutečnost	% k ostatním výnosům
úroky	31	1,56
aktivace materiálu a zboží	269	13,56
jiné ostatní výnosy celkem	1 684	84,88
v tom: fond reprodukce	1 488	
knihovnické kurzy	81	
náhrada škody	65	
tisk a vazba publikace	22	
sběr	14	
ostatní	14	
celkem ostatní	1 984	100,00

Vyhodnocení nákladů (v tis. Kč)

položka	skutečnost	% k celkovým nákladům
materiál	11 857	15,05
energie	5 468	6,94
knihářské práce, vazby	289	0,37
zboží TÚK	2 960	3,76
opravy a údržba	3 353	4,26
cestovné	207	0,26
nájemné	1 741	2,21
ostat. služby vč. stravování	7 285	9,25
doprava	307	0,39
poštovné, telefony, internet	2 023	2,57
osobní náklady	32 462	41,22
daně a poplatky	70	0,09
ostatní náklady	1 648	2,09
odpisy	8 791	11,16
daň z příjmů vč. dodatečné	301	0,38
celkem	78 762	100,00

Výsledek hospodaření

K výsledkům hospodaření MZK v oblasti provozu lze konstatovat, že i když nedosahovala předpokládaných nákladových parametrů podle externě vypracované studie provozu a nebyla pokryta v předpokládaném rozsahu finančních potřeb, skončil rok 2001 zhoršeným hospodářským výsledkem ve výši 5 174 tis. Kč.

Za rozhodující aspekty zhoršeného hospodářského výsledku lze považovat zvýšené náklady na upgrade a náhradní díly k počítačům v souvislosti se zavedením nového knihovnického programu ALEPH 500, nájemné a služby v původních pracovištích MZK a uvedení předmětných pracovišť do původního stavu dle požadavků vlastníků objektů, poplatky za internet v souvislosti s 10krát zvýšenou přenosovou rychlostí sítě proti původní lokalitě MZK, odstranění následků škod ze živelné události a zrealizování protipovodňových terénních úprav, přesun knižních fondů, investičního majetku, apod.

Osobní náklady

Stanovený limit prostředků na mzdové náklady pro rok 2001 nebyl překročen, bylo čerpáno 98,9 % limitu. Zvýšené mzdové náklady na programové projekty MZK byly hrazeny z celkové úspory mzdových prostředků.

Investice pořízené z vlastních zdrojů

Z fondu reprodukce investičního majetku byly pořízeny investice za 1 609 tis. Kč.

Základní ukazatele hospodaření (v tis. Kč)

ukazatel	rozpočet schválený	rozpočet po změnách	skutečnost k 31. 12. 2001	% plnění
výnosy celkem	56 823	71 833	73 588	102,4
v tom: výnosy z vl. činnosti	5 500	5 500	6 872	124,9
ostatní výnosy	700	1 600	1 983	123,9
dotace od zřizovatele	50 623	64 733	64 733	100,0
mimorozpočtové zdroje	0	0	0	
náklady celkem	56 823	71 833	78 762	109,6
v tom: spotřebované nákupy	12 075	19 872	20 574	103,5
služby	7 560	8 813	14 916	169,2
osobní náklady	30 992	32 724	32 462	99,2
z toho: mzdové náklady	22 629	23 902	23 635	98,9
daně a poplatky	460	431	371	86,1
ostatní náklady	382	491	1 648	336,6
odpisy	5 354	9 502	8 791	92,5
hospodářský výsledek	0	0	- 5 174	

Poznámka: uvedené údaje jsou včetně projektů VISK, VaV, GA ČR a MŠMT.

Služební auta

Provedeno bylo 100 celodenních jízd dvěma služebními auty, kterými bylo najeto 35 tis. km.

Expedice

Bylo odesláno 18 591 zásilek, z toho 987 balíků, přijato 2 794 balíků.

Oddělení technických provozů

V oddělení bylo zpracováno 8 605 kusů knihařského zpracování, byl proveden tisk 913 tis. listů formátu A4 a bylo nasnímováno 144 filmů (75 408 snímků). Na úseku konzervace bylo zpracováno 15 svazků. Oddělení technických provozů řešilo ve spolupráci s externími pracovišti výzkumný úkol VaV 2001–2002 – Knižní fondy – mikroklíma a způsoby jeho ovlivňování v depozitářích.

3. Odbor služeb

Je až neskutečné, že Moravská zemská knihovna do 19. března 2001 poskytovala služby v dřívější Univerzitní knihovně v plném rozsahu a od 2. dubna 2001, po čtrnáctidenním zavření, otevřela půjčovnu a studovny v nové budově. Přitom již od srpna 2000 stěhovala knihovní fondy do skladišť v nové budově a stěhování pokračovalo průběžně do konce pololetí 2001. Pokud měli čtenáři požadavky na zapůjčení literatury z knihovního fondu, který již byl nebo ještě nebyl přestěhován, byly tyto jejich požadavky průběžně vyhledávány do druhého dne. Na odboru služeb spočívala nejen náročná práce s výpůjčkami z přestěhovaných fondů, ale zejména stěhování fondů samotných. Do značné míry bylo výhodou pro knihovnu, že stará budova byla ve stejné době rekonstruována pro sídlo nově zřizovaného krajského úřadu, neboť stavební firma byla při stěhování nápomocná knihovně jak pracovníky, tak i dopravou, je však otázkou, zda pracovní podmínky, podobající se staveništi, tuto výhodu při stěhování fondů dostatečně vyvážily. Do nové budovy bylo přestěhováno téměř 45 tis. metrů knihovních fondů.

Obrovský zájem o služby Moravské zemské knihovny v novém prostředí se projevil velmi brzy, a to vysokou denní návštěvností (ve 2. čtvrtletí přibylo v průměru 100 nově registrovaných čtenářů denně) a zejména vysokým nárůstem výpůjček. Z poznatků prvního roku provozu v nové budově lze říci, že vybavení a skladba knihovnických provozů v půjčovně a ve studovnách se ukázaly jako dostačující. To je možné konstatovat o množství počítačů pro vyhledávání ve webovém OPACu MZK, samoobslužném úseku absenčních výpůjček, skladbě studijních míst ve studovnách, kopírovacím samoobslužném systému, zpřístupnění běžného ročníku časopisů ve všeobecných studovnách a vystavení denního tisku v literární kavárně.

V době omezeného letního provozu Moravské zemské knihovny byla práce soustředěna na zpracování přírůstku knihovního fondu do volného výběru, který byl otevřen pro čtenáře v polovině září. Věcné uspořádání knih ve volném výběru podle zkráceného MDT a také možnost vyhledávat zde knihy i pro absenční výpůjčky udělalo brzy z této části skladu živé pracoviště pro veřejnost.

Výpůjčky

Ze 474 786 podaných žádánek bylo 321 833 žádánek vyřízeno kladně, tj. 68 %. Čtenáři si nevyzvedli 24 838 svazků, což je téměř 8 % z celkového množství vyhledaných požadavků.

Výpůjčky ze skladiště

mimo knihovnu	227 247
prezenčně ve studovnách	94 586
celkem	321 833

Dovoz výpůjček z depozitářů

Depozitář	1999	2000	2001
Hostim	275	849	452
Nesovice	11 301	30 675	21 186
Žerůtky	2 970	1 194	2 253
Celkem	14 546	32 718	23 891

Čtenáři

Evidence 31 373 čtenářů znamená plnění ročního plánu na 132 %, když se především na tomto ukazateli projevil enormní zájem veřejnosti o novou knihovnu. Z celkového počtu registrovaných čtenářů knihovny je 63 % studentů vysokých škol.

Obrovský zájem uživatelů se odrazil také ve vysoké návštěvnosti knihovny – za celý rok 2001 navštívilo půjčovnu a všechny studovny přes 380 tis. uživatelů.

Čtenáři v jednotlivých kategoriích

	1999	2000	2001
AU – organizace, ústavy	199	174	178
A – vědečtí pracovníci a vysokoškolští učitelé	868	789	755
B – čtenáři s vysokoškolským vzděláním	4 176	3 926	4 474
Ba – studenti humanitních oborů VŠ	6 224	5 907	8 829
Bb – studenti užitých věd VŠ	9 258	8 156	11 118
Bc – studenti vyšších odborných škol	777	850	892
C – absolventi středních či učňovských škol	2 917	2 369	2 910
D – studenti středních škol	842	843	1 601
Ak – zaměstnanci knihovny	200	184	189
Cizinci	69	38	65
MVS	421	244	312
Celkem	25 951	23 480	31 323

Meziknihovní výpůjční služby

Na úseku půjčování z fondu MZK je třeba kladně hodnotit menší procento negativně vyřízených požadavků a především rychlost, s jakou jsou požadavky vyřizovány. Stále větší význam nabývá systém JASON, kterým došlo 1 100 požadavků. Tento systém zajišťuje uživatelům MZK expresní službu dodávání časopiseckých článků prostřednictvím Univerzitní knihovny v německém Bielefeldu zpravidla do 48 hodin.

Výpůjčky z jiných knihoven

	1999	2000	2001
Z ČR objednáno	2 380	3 102	2 817
Z ČR zapůjčeno	1 594	1 846	1 609
Ze zahraničí objednáno	4 662	5 636	3 586
Ze zahraničí zapůjčeno	3 867	4 163	3 160

Za výpůjčky z jiných knihoven byla v roce 2001 vybrána částka 412 693 Kč.

Jiným knihovnám bylo odesláno

	1999	2000	2001
vnitrostátně	8 232	5 373	9 771
do zahraničí	147	31	20

Na úseku bibliograficko informační činnosti bylo zpracováno 625 záznamů pro ANAL a byly zahájeny práce na vytváření fondu ikonografií. Bylo uskutečněno 44 exkurzí pro 863 účastníky.

4. Odbor automatizace a informací

Oddělení automatizace zajišťovalo provoz a údržbu knihovnického systému, serverů a veškeré výpočetní techniky. V roce 2001 byl zakoupen nový server Alpha Compaq DS20 včetně robustní páskové zálohovací knihovny na provozování knihovnického systému ALEPH 500. Pro čtenáře ve studovnách byla zakoupena sestava 75 terminálů Sun Ray 150 se dvěma servery. Pro podcenění výkonu těchto serverů ze strany dodavatele bylo nutno operativně nasadit třetí server zapůjčený firmou INCAD. Na konci roku byl firmou SUN přislíben grant na dostatečně výkonný server V880, který bude dodán v 1. čtvrtletí 2002.

Pro studovny:

Mediální studovna

- 23 multimediálních počítačů, 1 CD-ROM server a sestava s tiskárnou k umožnění tisku čtenářům,
- vyřešení zálohování a obnovy systému na čtenářských PC,
- konfigurace a instalace VLAN (virtuální lokální síť) na čtenářská PC,
- konfigurace přístupu přes jednu veřejnou IP a omezení přístupové rychlosti (zátěže sítě) pro přístup čtenářských PC do internetu a oddělení čtenářských PC od vnitřní sítě.

Počítačová učebna

- 15 počítačů pro posluchače, 1krát PC pro lektora, 1krát tiskárna,
- konfigurace přístupu přes jednu veřejnou IP a omezení přístupové rychlosti (zátěže sítě) pro přístup účastnických PC do internetu a oddělení účastnických PC od vnitřní sítě.

Půjčovna, všeobecné studovny, studovna vázaných novin a studovna starých tisků

- 75 terminálů Sun Ray 150 pro čtenáře,
- pracovníci AUT průběžně řešili problémy vzniklé během záběhu celého systému.

Studovna vázaných novin

- instalace pracoviště kopírování – novinový skener, PC, síťová tiskárna.

Studovna starých tisků

- dovybavení pracoviště starých tisků fotostudiem (digitální fotoaparáty) a jedním PC pro grafiku.

Konferenční sál

- 1 počítač a dataprojektor, zprovoznění a ozvučení.

Pro pracovníky ve službách:

Půjčovna, studovny, kontrolní bod a informace (kontakt s veřejností)

- připraveno a nainstalováno 21 počítačů, které mají připojený snímač čárového kódu a některé z nich připojené síťové tiskárny na žádanky nebo lokálně připojené tiskárny na výpůjční lístky,
- počítače v půjčovně jsou připojeny přes záložní zdroje.

Pro zaměstnance:

Na pracovištích

- nainstalováno a nastaveno 102 počítačů plus 12 na Solniční ulici,
- na počítače instalován antivirový program (AVG 6.0),
- připojeny a nainstalovány síťové tiskárny do jednotlivých oddělení.

V bibliografických informačních odděleních bylo zpracováno 70 rešerší, poskytnuto 85 konzultací a provedeno 27 exkurzí. Pro ANAL bylo zasláno 2041 záznamů, pro REGO 476 záznamů, 251 záznamů pedagogických článků, v retrokonverzi fondu PK bylo zpracováno 8 820 záznamů a pro databázi PER 9 129 záznamů.

Útvar je řešitelem projektu LI00048 – zpřístupnění databáze JADE a oddělení RETRO pracovalo na výzkumném úkolu zpřístupnění fondu bohemik PK do souborného katalogu.

5. Oddělení periodik

Oddělení je příkladem činnosti referenčního systému v knihovně, když zajišťuje veškeré práce spojené s doplňováním, zpracováním i využíváním průběžně docházejících seriálů a fondu vázaných novin, umístěného v přílehlém skladu. Jako oddělení zajišťující také služby uživatelům bylo přestěhováno do nové budovy mezi prvními pracovišti tak, aby otevřením knihovny od 2. dubna 2001 bylo funkční. Přesto, že ve staré budově oddělení bylo přístupné veřejnosti až do poloviny března shodně s odborem služeb a požadavky na výpůjčky byly dosti vysoké, projevil se nárůst všech ukazatelů výrazně až v nové budově.

Proti plánovanému počtu 2 500 titulů v doplňování domácích seriálů bylo těchto získáno 3 768 (plnění na 151 %), z toho nepravých periodik bylo 1 034. Celkem úspěšně se daří naplňovat zásady nového tiskového zákona, když bylo doplněno 2 708 titulů seriálů cestou povinného výtisku (z toho 841 ročenek). Koupí bylo získáno 1 040, výměnou 374 a dary 230 svazků. Přírůstek tvoří také 305 mikrofilmů, 84 CD-ROMů a 882 titulů zahraničních periodik. Oddělení jmenně zkatalogizovalo 4 741 svazků. Adjustací prošlo 5 365 seriálů a 2 322 svazků bylo knihařsky svázáno pro uložení do fondu. Na neprofilové tituly se využívají švédské desky.

Na vysokém počtu výpůjček má významný podíl nové prostředí a celkový zájem o služby knihovny. Z běžného ročníku bylo uskutečněno 46 737 výpůjček periodik (oproti plánu plnění na 234 %), z toho bylo 40 537 prezenčních a 6 200 absenčních. Ze skladu bylo zapůjčeno 5 414 svazků vázaných novin a 629 mikrofilmů, resp. mikrofiší. Návštěvnost studovny byla 12 572 zájemců, pro něž bylo zhotoveno 24 054 kopií. Poskytnuto bylo 2 943 informací, z toho 99 písemných a 37 konzultací. Požadavky na výpůjčky vázaných novin jsou vyřizovány v zásadě na počkání.

V souvislosti s přípravou k přestěhování knihovny byla již v lednu 2001 zrušena cirkulační služba, aby časopisy byly návštěvníkům knihovny kdykoliv k dispozici. Náhradou byly sice nabízeny služby current contents, ale ty v zásadě nenarostly, když nadále byly poskytovány ze 115 titulů.

Oddělení podalo projekt KRAMERIUS na mikrofilmování frekventovaných řad periodik a průběžně provádělo jejich kompletaci. Půjčování mikrofilmů náhradou za originály novin se postupně vžívá, je však třeba vybavit studovnu další technikou (čtecí přístroj, kopírka mikrofilmů).

6. Oddělení firemních a obchodních informací

V nové budově se oddělení dostalo optimálního umístění, když všechny fondy speciální technické literatury (noviny, patenty a firemní literatury) jsou soustředěny v jednom celku, který tvoří kromě odborného pracoviště čtyř knihovníků studovna a přiléhající část skladu. Uživatel tak má k dispozici na počkání vše, co knihovna v této specializaci může nabídnout. V prostředí Technické knihovny oddělení pracovalo do 31. 1. 2001 pro veřejnost, v nové budově bylo zahájeno prezenční studium od 2. 4. 2001.

Přírůstek firemní literatury dosáhl 4 600 jednotek, ze kterého výběr 2 575 jednotek byl zkatologizován, zbývající klasifikovány podle MDT. Bylo získáno 126 domácích a 315 zahraničních firemních časopisů.

Od roku 2001 přestal Český normalizační institut dodávat normy jako povinný výtisk, nadále knihovna kupuje 1 kompletní řadu ČSN a přikupuje další výtisky jen výběrově. Bylo získáno 3 421 DIN norem. Z nové produkce českých patentů bylo doplněno 1 525 jednotek. Z fondu bylo vyřazeno 2 086 ČSN a 72 jednotek firemní literatury.

Z fondu speciální technické literatury bylo uskutečněno celkem 6 996 výpůjček, z nichž bylo 4 478 prezenčních. Absenční výpůjčky bylo možné provádět až po zaběhnutí provozu a přípravě, a to prostřednictvím oddělení absenčních služeb (od 17. září, bylo uskutečněno 2 518 výpůjček). Oddělení provedlo 30 konzultací, 135 písemných informací a 19 rešerší.

Oddělení je řešitelem výzkumného úkolu LI00047 – Obchodní informace, v jehož rámci získává knihovna zahraniční právně obchodní časopisy a báze dat.

7. Oddělení rukopisů a starých tisků

Oddělení přiléhá svým umístěním ke studovně starých tisků a tvoří je tři pracovníci (vedoucí však byl téměř osm měsíců nemocen). Pracoviště bylo přestěhováno ze staré budovy knihovny v březnu 2001, ale fondy starých tisků až ve 2. čtvrtletí (v průběhu 16 pracovních dnů za účasti konzervátora a revizního oddělení). Od 18. 7. 2001 do 27. 9. 2001 byla provedena revize

všech sbírek umístěných v depozitáři starých tisků, celkem 50 063 jednotek (starých tisků, map, grafik).

Studovnu navštívilo 367 badatelů, kterým bylo poskytnuto 5 043 výpůjček. Provedeno bylo 20 konzultací a 59 písemných informací. Těžiště odborné práce nadále spočívalo v rekatologizaci, ve spolupráci s oddělením automatizace byla rozšířena poznámková pole pro záznamy starých tisků.

Oddělení je řešitelem úkolů pro výzkum pro digitalizaci starých tisků (zpracováno 10 rukopisů ve dvou grantových úkolech) a katalogizace vzácných sbírek s fotodokumentací.

8. Oddělení doplňování fondů

Prioritním úkolem bylo získání povinných výtisků v relativní úplnosti. Získáno bylo 17 353 svazků, z toho 13 354 cestou povinného výtisku. Plán byl překročen o 1 353 svazků. Povinných výtisků bylo o 2 474 a nákupu o 867 více než v roce 2000. Napomohlo tomu i zaslání 313 prvních, 35 doporučených a 5 ředitelských upomínek, kterým vydavatelé vyhověli a požadované knihy zaslali. Z významných darů to byly zásilky od The Japan Foundation Library Support Program, nadace Du Pont Neuf a Fritz Thyssen Stiftung.

Poměrně dobrou úroveň má mezinárodní výměna publikací, jejíž cestou bylo získáno pro fond 725 svazků a do zahraničí bylo zasláno 2 552 svazků. Především jde o partnerské knihovny na Slovensku (UK, CVTI a SPK), od nichž bylo získáno 487 a odesláno 710 svazků.

Oddělení je řešitelem výzkumného úkolu LI00049 – vytvoření informačního centra pro analytickou chemii.

9. Oddělení zpracování fondů

V katalogizaci knižního přírůstku bylo 16 382 svazků (15 180 děl) zpracováno jmenně, 13 289 děl předmětově i systematicky (z toho 403

periodik). Znamená to zpracování o 1 tis. svazků méně, než byl přírůstek v doplňování.

Ve věcné katalogizaci došlo u předmětového katalogu ke změně oproti stávající praxi, když byla zavedena hesla vycházejí ze zásad Kongresové knihovny, jak jsou aplikována u těch českých knihoven, které pracují v systému ALEPH. Systematické třídění se přidržují úplné elektronické verze MDT.

Počet knižních titulů v on-line katalogu ALEPH dosáhl 518 tis., ty zahrnují 710 tis. knihovních jednotek, tedy cca 20 % knihovního fondu.

10. Oddělení revize fondů a databází

Oddělení se do nové budovy knihovny stěhovalo mezi posledními pracovišti vzhledem k jeho umístění v prostorách budovy okresního úřadu a také proto, že přestěhování tohoto pracoviště bylo spojeno se stěhováním fondu starých tisků na konci 2. čtvrtletí 2001. Revize fondů byla de facto po delší době v knihovně obnovena v souvislosti s úkoly vyplývajícími pro knihovnu z nového knihovního zákona. Oddělení tvoří šest knihovníků.

Celkem bylo zrevidováno 187 144 knihovních jednotek. Hlavní náplní byl fond hudebnin a fond starých tisků. Superrevize byla provedena u 1 052 svazků, z nichž 863 svazků bylo z různých důvodů nalezeno (z 30 010 revidovaných svazků tvoří 189 svazků nadále nezvěstných, tj. 0,63 %).

Vyřazeno z fondu bylo 2 476 svazků (z toho 54 ztrát čtenářů) – převážně šlo o neprofilová nebo duplicitní periodika, vyříděná při delimitaci fondů do odlehčovacích skladišť. Protože vyřídění fondů seriálů bylo v zásadě ukončeno, další vyřazování už nebude probíhat plánovitě.

Retrokonverze s knihou v ruce probíhá jen u živého fondu a postupně jí ubývá. Stupněm RetroS bylo zpracováno 4 719 záznamů a následně RetroR bylo zapsáno 7 100 záznamů (z toho 6 261 záznam byl zpracován pro souborný katalog CASLIN).

Oddělení zajišťuje obnovu klášterní knihovny v Rajhradě. Z Fondu obnovy movitých památek přispělo MK částkou 1 300 tis. Kč, MZK dále 20procentní spoluúčastí, tj. 325,4 tis. Kč.

11. Oddělení knihovnictví

Významnou náplní činnosti oddělení byly úkoly spojené se vzděláváním. Byly zajištěny dva kurzy o pravidlech AACR2 a o věcném popisu. Zorganizován byl Rekvalifikační knihovnický kurz (17 posluchačů se závěrečnými zkouškami). K informační problematice se konaly dva celodenní semináře – Funkční gramotnost a informační výchova uživatelů a Informační výchova studentů. Pro pracovníky dětských knihoven byly připraveny dva dvoudenní semináře – ve Žďáře nad Sázavou a v Jihlavě.

Od 3. dubna 2001 byly organizovány kurzy pro knihovníky v počítačové učebně. Bylo zajištěno 22 kurzů k práci s informačními a komunikačními technologiemi, v nichž bylo provedeno 358 hodin výuky a zúčastnilo se jich 339 knihovníků. V učebně byl také 2krát seminář o rešeršních službách.

K zajištění regionálních funkcí byly uspořádány tři porady s knihovnami kraje, připraveny smlouvy o provádění regionálních funkcí v okresech, zpracována podrobná analýza knihovnictví kraje, navázána spolupráce s odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu. V obvyklém rozsahu byla zpracována statistika činnosti knihoven kraje, včetně vydání publikace. Sborník materiálů z knihovnických dílen vyšel pod názvem Komenský nebyl žádný suchar a zpracována byla čtyři čísla informačního věstníku Duha. V 10 tematických řadách vycházely týdně adresné informace z kultury regionu.

Oddělení je řešitelem projektu VISK 2 – mimoškolní vzdělávání knihovníků.

12. Hudební oddělení

Přírůstek hudebního fondu byl 1 270 děl převážně cestou povinného výtisku (z toho 548 CD, 443 MC, 246 tisků), přičemž urgováno bylo 231 vydavatelů. Z přírůstku bylo 1 147 svazků zkatalogizováno jmenně a 898 věcně (systematicky i předmětově).

V půjčovně bylo zapůjčeno 2 444 absenčně a 2 846 jednotek prezenčně. Provedeno bylo 5 exkurzí. Šlo o první rok provozu na novém pracovišti na Solniční ulici, což bylo spojeno i s revizí celého fondu.

13. Oddělení zahraničních knihoven

Oddělení zahraničních knihoven slavnostně zahájilo svůj provoz v rekonstruovaných prostorách na Solniční 12 dne 18. ledna 2001. Úpravou místností ve 2. poschodí budovy bývalé Pedagogické knihovny získala Rakouská a Německá knihovna optimální podmínky pro svou práci. A to nejen pro činnost akviziční, katalogizační a pro zpracování další agendy související s působením obou knihoven, ale především velmi dobré podmínky pro služby návštěvníkům. V průběhu roku zaznamenalo oddělení zahraničních knihoven další nárůst uživatelů i výpůjček. Prostory umožnily instalovat výstavu k německému autorovi Güntheru Grassovi, pokračovala také 6krát čtení rakouských autorů. Podařilo se získat pro besedu jednoho z nejvýznamnějších současných švýcarských autorů Huga Loetschera.

V roce 2001 došlo k dohodě s British Council o převzetí Anglické knihovny do správy MZK. Oddělení zahraničních knihoven zahájilo práce spojené s přípravami místností, přesunem fondu a vybavením knihovny.

Rakouskou a Německou knihovnu navštívilo 10 358 čtenářů, bylo realizováno 13 146 prezenčních výpůjček a 10 272 výpůjčky mimo knihovnu. Bylo uskutečněno 27 exkurzí, kterých se zúčastnilo 286 návštěvníků. Přírůstek činil 456 svazků.

14. Technické ústředí knihoven

V roce 2001 prodalo Technické ústředí knihoven knihovnám, školám a dalším institucím i soukromým osobám z celé České republiky zboží za 4 187 tis. Kč. Prodej knihovnických pomůcek a tiskopisů (3 242 tis. Kč) i zařízení pro knihovny (945 tis. Kč) se držel na úrovni roku 2000. K dobrým výsledkům oddělení přispěla účast (stánek TÚK) na dvou významných celostátních akcích: na 7. mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy 2001 v Praze a na 9. konferenci Knihovny současnosti 2001 v Seči. Ceník TÚK a letáky seznamující s novými výrobky byly vkládány do všech zásilek určených knihovnám zapojených do projektu Česká knihovna. Do sortimentu TÚK bylo zařazeno sedm nových výrobků. Od výrobců jsme nakoupili zboží za 2 745 tis. Kč.

V roce 2001 pokračoval projekt MK ČR na podporu původní české literatury a obohacení fondů veřejných knihoven nazvaný Česká knihovna.

Do 3. ročníku projektu se v roce 2001 přihlásilo 642 profesionálních veřejných knihoven České republiky. Ty obdržely nabídkový seznam sestavený ze 161 titulů knih, které z nabídky 38 nakladatelství vybrala literární rada MK ČR. Na základě určeného finančního limitu si knihovny objednaly téměř 17 tisíc publikací za cca 2 400 tis. Kč. Poprvé byla součástí přihlášky každé knihovny také „Žádost o poskytnutí dotace z rozpočtu odboru literatury a knihoven MK ČR“. Přes sto knihoven nevěnovalo vyplnění tohoto tiskopisu patřičnou pozornost, proto bylo nutné některé údaje dohledávat, popřípadě se s některými knihovnami kontaktovat.

V roce 2001 byla realizace projektu dosud nejnáročnější, protože jsme expedovali knihy ze tří ročníků, vyhledávali tři druhy výdejek a u 3. ročníku byla navíc rozsáhlejší administrativa než u předchozích ročníků. Vzhledem k tomu, že patnáct nakladatelů nedodalo všechny tituly, které byly přihlášeny do 3. ročníku, byla v prosinci 2001 nevyčerpaná částka 500 tis. Kč převedena do rezervního fondu MK ČR.

—

PŘÍLOHY

Plnění výkonových ukazatelů 2001

Poř. č.	Úkol	Plán	Plnění	%	z toho jednotlivé útvary
1	Stav knihovního fondu k 31.12.2001		3 688 793		
	1.1 Knihy a periodika		2 923 155		
	1.2 Ostatní dokumenty		765 638		
	1.2.1 rukopisy		2 154		
	1.2.2 mikrografické dokumenty		7 150		
	1.2.3 tištěné hudebniny		78 985		
	1.2.4 audiovizuální dokumenty		15 087		
	1.2.5 normy		180 829		
	1.2.6 patenty		381 937		
1.2.7 jiné		99 496			
2	Přírůstek knihovního fondu	36 150	34 895	97	
	2.1 Knihy a periodika	21 250	21 476	101	5:4352, 8:17124
	2.1.1 povinný výtisk titulů		15 948		5:2708, 8:13240
	2.2 Ostatní dokumenty	14 900	13 419	90	5:389, 6:11544, 8:319, 12:1167
	2.2.1 rukopisy		0		
	2.2.2 mikrografické dokumenty		305		5:305
	2.2.3 kartografické dokumenty		205		
	2.2.4 tištěné hudebniny		246		
	2.2.5 audiovizuální dokumenty		938		8:17, 12:921
	2.2.6 grafické dokumenty		0		
	2.2.7 elektronické dokumenty		181		5:84, 8:97
	2.2.8 normy	7 700	5 419	70	
2.2.9 patenty	1 500	1 525	102		
2.2.10 jiné	5 500	4 600	84	6:4600	
3	Úbytky knihovního fondu	3 000	17 018	567	6:12984, 9:1558, 10:2476
	3.1 Knihy a periodika		14 860		6:10826, 9:1558, 10:2476

	3.2 Ostatní dokumenty		2 158		
	3.2.1 rukopisy				
	3.2.2 mikrografické dokumenty				
	3.2.3 kartografické dokumenty				
	3.2.4 tištěné hudebniny				
	3.2.5 audiovizuální dokumenty				
	3.2.6 grafické dokumenty				
	3.2.7 elektronické dokumenty				
	3.2.8 normy		2 086		
	3.2.9 patenty				
	3.2.10 jiné		72		
4	Počet titulů docházejících periodik	3 250	4 707	145	
	4.1 ČR	2 500	3 768	151	
	4.2 Zahraničí	750	939	125	5:882, 13:57
5	Počet zkatalogiz. knih. jednotek		25 244		5:4741, 6:2575, 9:16382, 12:1090, 13:456
	5.1 Zpracování jmenné – děl		22 644		5:3343, 6:2575, 9:15180, 12:1090, 13:456
	5.2 Zpracování věcné – děl		14 643		9:13289, 12:898, 13:456
	5.2.1 z toho předmětové		14 187		9:13289, 12:898
	5.2.2 z toho systematické		14 187		9:13289, 12:898
6	Katalogizační listky		56 236		6:2575, 9:43995, 10:9666
7	Revize knihovních fondů		187 144		
8	Číselná revize		1 658 000		
9	Počet adjustovaných svazků		44 971		3:26336, 5:5365, 10:12097
10	Vazba a knih. opravy svazků		4 326		3:980, 5:2322, 10:915, 12:109
11	Restaurování vzácných tisků		15		
12	Počet registrovaných čtenářů	20 000	31 373	157	

13	Počet návštěvníků knihovny		402 101		2:376578, 5:12572, 7:367, 12:2226, 13:10358
	13.1 Půjčovna		290 917		3:279229, 12:1330, 13:10358
	13.2 Studovny	107 000	111 184	104	3:97349, 5:12572, 7:367, 12:896
14	Počet žádaných děl		563 380		
	14.1 v knihovně		549 829		3:492111, 5:45951, 6:3701 7:5043, 12:3023
	14.1.1 z toho kladně vyřízených		395 569	72	3:338550, 5:45951, 6:3581, 7:5043, 12:2444
	14.2 v rámci MVS		13 551		
	14.2.1 z toho kladně vyřízených		8 644	64	
15	Výpůjčky celkem	293 500	415 151		3:338550, 4:420, 5:52151, 6:6996, 7:5043, 12:5290, 13:23410
	15.1 Mimo knihovnu	209 500	248 681		3:227247, 5:6200, 6:2518, 12:2444, 13:10272
	15.1.1 knihy a periodika		232 876		3:226423, 13:6453
	15.1.1.1 z toho běžný ročník periodik		7 881		5:6200, 13:1681
	15.1.2 ostatní dokumenty		7 924		3:824, 6:2518, 12:2444, 13:2138
	15.2 Prezenční	79 000	166 470		3:94586, 4:420, 5:45951, 6:4478, 7:5043, 12:2846, 13:13146

	15.2.1 Knihy a periodika		152 931		3:93492, 5:45322, 7:971, 13:13146
	15.2.1.1 běžný ročník periodik		40 537		5:40537
	15.2.2 Ostatní dokumenty		13 539		3:1094, 4:420, 5:629, 6:4478, 7:4072, 12:2846
	15.2.2.1 grafické dokumenty		4426		3:417, 7:4009
	15.2.2.2 tištěné hudebniny		246		12:246
	15.2.2.3 jiné		8867		3:677, 4:420, 5:629, 6:4478, 7:63, 12:2600
	Meziknihovní a výpůjční služba		8 644		
	16.1 Půjčeno jiným knihovnám		3 875		
	16.1.1 Vnitrostátně		3 864		
	16.1.1.1 knihy, periodika, rkp. a hud.		2 823		
	16.1.1.2 kopie poskytnuté náhradou		1 041		
	16.1.1.3 ostatní dokumenty		-		
	16.1.2 mezinárodně		11		
	16.1.2.1 knihy, periodika, rkp. a hud.		8		
	16.1.2.2 kopie poskytnuté náhradou		3		
	16.1.2.3 ostatní dokumenty		-		
16	16.2 Půjčeno z jiných knihoven		4 769		
	16.2.1 vnitrostátně	900	1 609	173	
	16.2.1.1 knihy, periodika, rkp. a hud.		490		
	16.2.1.2 kopie poskytnuté náhradou		1 117		
	16.2.1.3 ostatní dokumenty		2		
	16.2.2 mezinárodně	2 300	3 160	137	
	16.2.2.1 knihy, periodika, rkp. a hud.		951		
	16.2.2.2 kopie poskytnuté náhradou		2 200		
	16.2.2.3 ostatní dokumenty		9		
17	17.1 Písemné informace		2 174		3:768, 4:270, 5:99, 6:154, 7:59, 11:720, 12:64, 13:40

	17.1.1 z toho řešerše		94		4:70, 6:19, 13:5
18	Analytický popis článků		3 393		3:625, 4:2768
19	Konzultace		774		4:85, 5:37, 6:30, 7:20, 11:230, 12:313, 13:59
20	Školení, semináře, aktivity apod.		112		4:30, 6:1, 11:67, 12:7, 13:7
21	Počet titulů vydaných publikací		10		
22	Kolekt. akce pro veřejnost – exkurze		148		3:64, 4:33, 11:19, 12:5, 13:27
	22.1 Počet účastníků		2 875		3:1708, 4:448, 12:28
23	Počet výstav		34		3:5, 6:1, 12:28

Kalendárium významných událostí

1. 1. 2001 Nabyl platnosti nový Organizační řád, který strukturu pracovišť sjednotil do představ provozu knihovny v nové budově. Došlo ke zrušení tří vedoucích míst.
18. 1. 2001 Slavnostní otevření Německé knihovny Goethe Institutu a Rakouské knihovny v nových prostorách na Solniční ulici. Zahájení provozu Hudební knihovny ve stejné budově.
7. 3. 2001 1. zasedání nové vědecké rady MZK, kterou tvoří: Doc. RNDr. Petr Dub, CSc., prorektor pro vzdělávací činnost VUT, Ing. Ivona Janstová, ředitelka Čs. obchodní banky a. s., pob. Brno, Mgr. Tomáš Kubíček, Ph. D., vedoucí Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Brně, Prof. PhDr. Jaroslav Mezník, CSc., Ústav historických věd FF MU, Prof. PhDr. Ivo Možný, děkan Fss MU, Ing. Jiří Potáček, CSc., vedoucí Ústavu vědecko-pedagogických informací a služeb, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Ing. František Vyorálek, Investinženýring, a. s.
26. 3. 2001 Nabylo moci kolaudační rozhodnutí, kterým stavební úřad městské části Brno-střed povolil užívání nové budovy Moravské zemské knihovny na ulici Kounicova/Hrnčířská.
29. 3. 2001 Slavnostní otevření nové budovy Moravské zemské knihovny, Kounicova/Hrnčířská. Projevy přednesli Ing. Zdeněk Novák, 1. náměstek ministra kultury, Ing. Rostislav Slavotínek, 1. náměstek primátora města Brna. Byly předány pamětní medaile. Večer koncert O. Havelky a jeho Melody Makers.

30. 3. 2001 Konference Knihovny na prahu XXI. století, přednášky pronesli Jiří Cejpek, Rudolf Vlasák, Adolf Knoll, Vít Richter, Karel W. Neubauer, Artur Jazdon, Dušan Katuščák.
3. 4. 2001 Zahájení činnosti vzdělávacího centra (vybudovaného na základě programu VISK 2) v počítačové učebně. V průběhu roku zde bylo zorganizováno 26 kurzů práce s informačními a komunikačními technologiemi, kterých se zúčastnilo téměř 400 knihovníků z celého regionu.
10. 4. 2001 Seminář Funkční gramotnost a informační výchova uživatelů.
2. 5. 2001 Rozšíření provozních dob pro veřejnost ve studovnách nové budovy.
14. 5. 2001 Čtení Michala Viewegha své nové knihy Román pro ženy, organizované ve spolupráci s nakladatelstvím Petrov.
22. 5. 2001 Seminář Informační výchova studentů vysokých a středních škol.
22. 6. 2001 Konference Knihovna a její uživatelé, pořádaná v knihovně Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR u příležitosti jeho 4. valné hromady.
15. 8.–17. 9. 2001 Přejít na vyšší verzi automatizovaného knihovního systému ALEPH 500, verze 14.

- 5.–6. 9. 2001 Česko-slovenský seminář Personálie v knihovnách, pořádaný Sdružením knihoven ČR a Bibliografickým ústavem Slovenské národní knihovny.
10. 9. 2001 Setkání uživatelů knihovního systému ALEPH z ČR a SR.
10. 9. 2001 Účast architektů a knihovníků na 1. mezinárodní konferenci Knihovna a architektura, pořádané Knihovnou Univerzity Palackého v Olomouci.
14. 9. 2001 Udělení titulu Stavba roku 2001 Nadací pro rozvoj architektury a stavitelství z rukou ministra průmyslu a obchodu ČR.
22. 10.–18. 11. 2001 Výstava Cesta od komunistického puče v únoru 1948 k demokracii a ke svobodě – 3. odboj, záštitu převzali ing. Stanislav Juránek, hejtman Jihomoravského kraje, RNDr. Petr Duchoň, primátor města Brna, Prof. RNDr. Eduard Zlatuška, CSc., rektor Masarykovy Univerzity.
- 24.–26. 10. 2001 Porada ROTNAC Working Group on Automation and Information Technology – účastníci z Německa, Holandska, Dánska, Švédska.
1. 11. 2001 Seminář o Evropské unii, referující RNDr. Luděk Zahradníček, a prezentace Justis CELEX.
6. 11. 2001 Krásné cizinky. Festival francouzských spisovatelů, účast čtyř spisovatelů na svém čtení v knihovně.

27. 11. 2001 Odhalení plakety Stavba roku 2001 a pamětní desky ve foyer knihovny za účasti primátora města Brna RNDr. Petra Duchoně.

28. 11. 2001 Seminář Informace z oblasti průmyslové právní ochrany, pořádaný ve spolupráci s Úřadem průmyslového vlastnictví.

**MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA ZÍSKALA
OD KOMERČNÍ BANKY, ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY,
AGROBANKY A ČESKÉ SPOŘITELNY SPONZORSKÉ
PŘÍSPĚVKY, JEŽ S ÚČASTÍ MAGISTRÁTU MĚSTA BRNA
UMOŽNILY VYHLÁSIT VEŘEJNOU
ARCHITEKTONICKOU SOUTĚŽ NA VÝSTAVBU, V NÍŽ
ZVÍTĚZIL 20. 3. 1995 ATELIÉR ONEX, SPOL. S R. O.,
ARCHITEKTI TOMÁŠ ADÁMEK A PETR BENEDIKT.
INVESTINŽENÝRING, A. S. BRNO ZAJIŠŤOVAL
KOMPLEXNÍ INŽENÝRSKOU ČINNOST.**

**POZEMKY VĚNOVALY MAGISTRÁT MĚSTA BRNA
A MINISTERSTVO OBRANY.**

**GENERÁLNÍ DODAVATEL A. S. UNISTAV ZAHÁJIL
STAVBU 10. 7. 1998 A UKONČIL JI 14. 2. 2001.**

**INTERIÉR PROVEDLO DVD JAROMĚŘICE NAD
ROKYTNOU.**

**VE SVÉ REŽII PROVEDLY PŘELOŽKU HORKOVODU
A VÝSTAVBU VÝMĚNÍKOVÉ STANICE
TEPLÁRNY BRNO, A. S.,
NAPOJENÍ NA SILNOPROUD JME, A. S.**

**NÁKLADY STAVBY DOSÁHLY 500 MILIONŮ KČ,
KTERÉ POSKYTLA MINISTERSTVO KULTURY ČR.**

**PROVOZ KNIHOVNY PRO VEŘEJNOST BYL ZAHÁJEN
29. 3. 2001.**

Text pamětní desky odhalené 27. 11. 2001 ve foyer nové budovy.

Publikační činnost v roce 2001

Duha: informace o knihách a knihovnách z Moravy / ...
Brno, 2001. Roč. 14. 4 čísla.
ISSN 0862-1985

Noviny a časopisy na Moravě a ve Slezsku do roku 1918: Literatura a
prameny, sbírky, bibliografie / zpracoval Jaromír Kubíček.
Brno, 2001. – 475 s.
(Bibliografie a prameny k vývoji Moravy; sv. 39)
ISBN 80-7051-133-8

Komenský nebyl žádný suchar aneb Dramatická hra s dětmi v knihovně jako
příspěvek k rozvoji dětského čtenářství / sestavila Jana Nejezchlebová.
Brno, 2001. – 66 s.
ISBN 80-7051-134-6

Nemovitě kulturní památky jižní Moravy: soupis památek a literatury. Sv. 9,
Okres Kroměříž / zpracovala Anežka Fialová.
Brno, 2000. – 115 s.
(Bibliografie a prameny k vývoji Moravy sv. 37)
ISBN 80-7051-131-1

Nemovitě kulturní památky jižní Moravy: soupis památek a literatury. Sv. 11,
Okres Zlín / zpracovala Stanislava Čechová.
Brno, 2001. – 158 s.
(Bibliografie a prameny k vývoji Moravy, sv. 40)
ISBN 80-7051-136-2

Nemovitě kulturní památky jižní Moravy: soupis památek a literatury. Sv. 10,
Okres Břeclav / zpracoval Emil Kordiovský...
Brno, 2001. – 165 s.
(Bibliografie a prameny k vývoji Moravy, sv. 38)
ISBN 80-7051-135-4

Filosof českých duchovních dějin. K sedmdesátinám profesora Karla Máchy.
Brno, 2001. – 247 s.
ISBN 80-7051-129-X

Kalendárium osobností Moravy pro období 2001 – 2005.
Brno; Olomouc, 2001. – 358 s.
ISBN 80-7051-132-X

Morava v literatuře 2000 / zpracovala Ivana Planá.
Olomouc; Brno, 2001. – 92 s.
ISBN 80-7051-137-0

Výsledky činnosti veřejných knihoven Jihomoravského kraje / zpracovala
Stanislava Bílková.
Brno, 2001. – 28 s.
ISBN 80-7051-138-9

Přehled a číslování útvarů MZK

1 Útvar ředitele MZK (odd.)	Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc.
2 Odbor ekonomický (OE)	Ing. Vladimír Peichl
2.1 Odd. informační soustavy (OIS)	Marcela Bartošová
2.2 Odd. provozu a investic (OPI)	Ing. Vladimír Peichl
2.3 Odd. technických provozů (OTP)	Věra Fialová
3 Odbor služeb (OS)	Jana Shejbalová
3.1 Odd. absenčních služeb (OAS)	Jana Shejbalová
3.2 Odd. prezenčních služeb (OPS)	Michal Juda
3.3 Odd. meziknihovních služeb (MVS)	Mária Manoušková
3.4 Odd. knihovních fondů (OKF)	Dagmar Primová
4 Odbor automatizace a informací (OAI)	RNDr. Blanka Sapáková
4.1 Odd. automatizace (OA)	RNDr. Blanka Sapáková
4.2 Odd. bibliograficko-informační (OBI)	Mgr. Eva Buková
4.3 Odd. RETRO (RETRO)	Mgr. Marie Valešová
4.4 Odd. soub. katalogu českých periodik (SKČP)	Mgr. Eva Tauwinklová
5 Odd. periodik (OP)	Mgr. Radka Chlupová
6 Odd. obchodních a firemních informací (FOI)	PhDr. Martina Machátová
7 Odd. rukopisů a starých tisků (ST)	PhDr. Jaroslav Vobr
8 Odd. doplňování fondů (ODF)	Mgr. Hana Rabušicová
9 Odd. zpracování fondů (OZF)	PhDr. Miroslava Chlupová
10 Odd. revize fondů a databází (ORB)	PhDr. Věra Jelínková
11 Odd. knihovnictví (OK)	Mgr. Jana Nejezchlebová
12 Odd. hudební (OH)	PhDr. Štěpánka Studeníková
13 Odd. zahraničních knihoven (OZK)	PhDr. Darina Zanášková
14 Technické ústředí knihoven (TÚK)	Dana Perstická

Kontaktní údaje

Moravská zemská knihovna v Brně

Adresa: Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 05/41646111 (spojovatelka)
05/41646101 (sekretářka)
05/41646206 (půjčovna)
05/41646201 (informace)
Fax: 05/41646100
e-mail: mzk@mzk.cz
Internet: <http://www.mzk.cz>

Anglická knihovna, Německá knihovna, Rakouská knihovna

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 05/42210157
Fax: 05/42220345
e-mail: zanas@mzk.cz

Hudební knihovna

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 05/42212323
Fax: 05/42220345
e-mail: studen@mzk.cz

Technické ústředí knihoven

Adresa: Solniční 12, 602 00 Brno
Telefon: 05/42220345
Fax: 05/42220345
e-mail: tuk@mzk.cz